धर्मकीर्ति

(बौद्ध मासिक)

THE DHARMAKIRTI

A Buddhist Monthly

27th JULY 2018

वर्ष- ३६	अङ्क- ४	असार पुन्हि	साउन २०७५

निर्दोष व्यक्तिलाई वा दोष नभएको व्यक्तिलाई दोष दिने र दण्ड दिने व्यक्तिलाई तल उल्लेखित १० प्रकारका दु:खले सताउने गर्छ :-

१) टाउको दुख्ने आदि सहन नै नसकिने रोग लाग्नेछ ।
२) आफूसंग भएको सम्पत्ति विनाश हुँदै जानेछ ।
३) अंग भंग हुनेछ ।
४) ठूलठूला भयानक रोग लाग्नेछ ।
५) बहुलाउने छ ।
६) राजदण्ड आदीको भय आउनेछ ।
७) झूठा आरोप लागी निन्दित बन्नुपर्नेछ ।
८) आफ्ना नाता कुटुम्ब विनाश हुनेछन् ।
९) आफूसंग भएको भोगादि सम्पत्ति विनाश हुनेछ ।
१०) घर आगलागी भई मरण पश्चात् नर्कमा पतन हुनेछ ।

प्रधान सम्पादक

संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

४२५९११० (संघाराम विहार, ढल्को)

प्रकाशक र विशेष सल्लाहकार

भिक्षुणी धम्मवती

फोन: ४२५९४६६

सम्पादक

भिक्षुणी वीर्यवती

फोन: ४२५९४६६

सम्पादन सहयोगी

भिक्षुणी शुभवती

व्यवस्थापकहरू

चिनीकाजी महर्जन

फोन: ९८४१२५२६६२

ज्ञानेन्द्र महर्जन

फोन: ४२७५३७७,९८४१३६६५१४

ध्रुवरत्न स्थापित

फोन: ९८४१२६३३५५

सह-व्यवस्थापक

इन्द्रमान महर्जन

फोन: ९८४१४३४५७२

कार्यालय

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी

धर्मकीर्ति विहार

श्रीघ: नघ:टोल

पोष्ट बक्स नं. ४९९२, काठमाडौं

फोन: ४२५९४६६

बुद्ध सम्बत् २५६२
नेपाल सम्बत् ११३८
इस्वी सम्बत् २०१८
बिक्रम सम्बत् २०७५

विशेष सदस्य	रु. २०००/- वा सो भन्दा बढी
वार्षिक	रु. १००/-
यस अङ्कको	रु. १०/-

Downloaded from http://www.dhamma.digital

▪ सम्पादकीय ▪

भिक्षुणी धम्मवती र अभिधर्म पाठ

भगवान् बुद्धले ४५ वर्ष सम्म गाउँ र नगर घुमी ज्ञान प्रचार गर्नुभयो। ती सबै ज्ञानका कुराहरूलाई ३ भागमा विभाजन गरिएका छन्।

१) सूत्र पिटक २) विनय पिटक ३) अभिधम्म पिटक

यी ३ पिटकहरूलाई नै त्रिपिटक ग्रन्थ भनिन्छ। त्रिपिटक ग्रन्थ मध्ये अभिधर्म पिटक अत्यन्त महत्वपूर्ण ग्रन्थ हो। यसमा भगवान् बुद्धको प्रमुख ज्ञान समावेश भएको छ। अभिधर्मलाई जसले राम्ररी अध्ययन गर्दछ, उसले बुद्ध शिक्षालाई बुझ्ने छ। त्यसैले अभिधर्म पिटकलाई बौद्ध दर्शन (Buddhist Philosophy) पनि भनिन्छ।

अभिधर्म पिटकमा ७ वटा ग्रन्थहरू यसरी समाविष्ट छन्–

१) धम्म सङ्गणि २) विभङ्ग ३) धातुकथा ४) पुग्गलपञ्ञति ५) कथावत्थु ६) यमक ७) पट्ठान

अभिधम्म शब्दमा अभिले विशेष र अतिरेक भन्ने जनाउँछ भने धम्मले परियत्ति धर्म भन्ने जनाउँछ। त्यसैले अभिधम्मले विशेष गुणले युक्त अतिरेक परियत्ति धर्म भन्ने जनाउँछ। सूत्र पिटकले ब्याख्या गर्न नसकेको आध्यात्मिक आयतनहरूलाई अभिधम्ममा प्रष्ट छुट्टिने गरी ब्याख्या गरिएको छ। सूत्रले ब्याख्या गर्न नसकेको शूक्ष्म ज्ञानहरू सूत्रको क्षमता भन्दा माथि पुगी विशेष रूपले वर्णन गरिएको अभिधम्म ग्रन्थ भएको कारणले अभिधम्म पिटकलाई अतिरेक धर्म पनि भनिन्छ। त्यसैले अभिधम्म पिटक सूत्र पिटक भन्दा अति गम्भिर र विशिष्ट धर्म मानिन्छ।

यस गम्भिर धर्म बुझ्न पनि सजिलो छैन बुझाउन पनि त्यति सजिलो छैन। त्यसैले होला संसारमा सबभन्दा पहिला अभिधर्म पिटक लोप हुनेछ, त्यसपछि अन्य पिटकहरू लोप हुँदै जानेछ भनी भविष्यवाणी गरिएको पाइन्छ। तर अभिधम्मलाई नबुझेसम्म बुद्ध शिक्षाको मूल सार बुझ्न सकिंदैन। बुद्ध शिक्षाको मूल सार नै नबुझेपछि उहाँले देखाउनु भएको निर्वाणको बाटोलाई कसरी पछ्याउने ? त्यसैले अभिधर्मलाई हामीले त्यति छिटो लोप हुन दिन हुन्न। यही सोचेर पूज्य भिक्षुणी धम्मवतीको दूरदर्शी सोचाईले आफ्नो जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा भिक्षु संघको तर्फबाट साप्ताहिक अभिधम्म पाठ गराउने निर्णय गरियो। उक्त निर्णय अनुसार वर्षेनी अभिधम्म पाठ हुँदै आएको बीसौं वर्ष भइसक्यो। फलस्वरूप अभिधम्म पाठको महत्वलाई जनमानसले बिस्तारै बुझ्दै आएको पनि देखिन्छ। किनभने कतिपय उपासकोपासिकाहरूले पनि अभिधर्म पाठलाई प्राथमिकता दिंदै आएको देखियो।

यसरी मानिसहरूले बुद्ध शिक्षारूपी यस अभिधर्मको ज्ञान जति-जति बुझ्दै जानेछ र यसलाई आफ्नो दैनिक जीवनमा अभ्यास गर्न सकिनेछ, त्यति त्यति नै मानिसहरूले सम्यक दृष्टि प्रयोग गर्न सफल हुनेछ। किनभने हाम्रो जीवनमा मन नै प्रमुख हो। आफ्नो मनलाई जसले राम्ररी चिन्न सक्नेछ, त्यसले आफ्नो जीवनलाई ठीक मार्गमा डोऱ्याउन सकिनेछ। अभिधर्म मनको विषयमा विश्लेषण गरिएको ग्रन्थ हो। आशा गरौं यस कार्यले अभिधर्मको अध्ययन बढ्दै जाओस्। यसको क्षेत्र फैलिंदै गई अभिधर्म लोप हुने सम्भाब्यता पनि कम हुँदै जाओस्। बुद्ध शिक्षा चीरस्थाई बनी संसारका मानिसहरूको दूषित भावना (लोभी, क्रोधी) कम हुँदै गई अशान्तपूर्ण वातावरण हटाउन टेवा मिलोस्।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

अग्रश्राविका– धम्मदिन्ना

(धर्मकथिकहरूमध्ये अग्र)

✍ **कल्याण मित्र सत्यनारायण गोयन्का**

धम्मदिन्नाको जन्म राजगृहमा भएको थियो। विशाल राज्य मगधको राजधानी राजगृहमा अनेक श्रेष्ठी परिवारहरू रहन्थे। ती मध्ये एउटा परिवारमा धम्मदिन्नाको जन्म भयो। उनी ठूली भएपछि काममा दक्ष, आचरणमा शीलवती भइन्। राजगृहका विशाख श्रेष्ठीसँग उनको विवाह भयो।

श्रेष्ठी विशाख मगध नरेश बिम्बिसारका घनिष्ट मित्र थिए। त्यस समय भगवान् राजगृहको वेलुवनमा विहार गरिरहनुभएको थियो। एक समय विशाख श्रेष्ठी महाराज बिम्बिसारसँग भगवान्को उपदेश सुन्न गए। पुण्य पारमीका धनी थिए। पहिलो उपदेश सुन्नेबित्तिकै श्रोतापत्ति फल प्राप्त भयो। दिनदिनै उपदेश सुन्न थाले, धर्म बुझ्दै गए। दिनहुँ सुन्दै-सुन्दै केही दिनमा नै अनागामी फल प्राप्त भयो।

उनको व्यवहारमा ठूलो परिवर्तन आयो। अनागामी विशाख घर फर्किरहेका थिए। पत्नी धम्मदिन्नाले टाढैबाट देखिन्। तल आँगनमा गएर आफ्नो पतिलाई लिन गइन्। सधैंझैं पतिलाई सहारा दिन हात बढाइन्। विशाखले स्वीकार गरेनन्, उनले हात समाएनन्। पत्नीलाई अनौठो लाग्यो। पहिला भए पति-पत्नी सँगै खाना खान्थे, आज भने एक्लै बसेर खाए। भोजनपछि आफ्नो कोठामा नसुतीकन अर्कै कोठामा सुत्न गए। आफ्नो लोग्नेको यस्तो व्यवहार देखेर पत्नीले अनेक सोच्न थाली, 'के कुराले यस्तो भयो ? सञ्चो पो भएन कि ! कसैसँग झगडा पो भयो कि ! कतै आफूदेखि पो सन्तोष भएन कि !' यस प्रकार धम्मदिन्ना लोग्नेको बदलेको व्यवहार देखेर अनेक सोच्न थालिन्।

आफ्नो पतिको यस्तो बदलेको स्वभावको कारण जान्नको लागि भोलिपल्ट सोधिहालिन्– "आर्य ! हजुरको व्यवहार पहिलाजस्तो रहेन। मबाट कुनै भूल हुन गयो कि ?"

"होइन, धम्मदिन्ना !"

"त्यसो भए मप्रति हजुरको यो अनौठो व्यवहार किन ?"

"धम्मदिन्ना ! मैले शास्ताको धर्मदेशना सुनेर लोकोत्तर धर्म प्राप्त गरेको छु, जसले यस धर्मलाई प्राप्त गर्छ, ऊ लौकिक व्यवहार माने इन्द्रियहरूको विषयप्रति अनासक्त भएर रहन्छ; यसकारणले व्यवहारमा परिवर्तन आउँछ।"

"आर्यपुत्र ! मेरो लागि के आदेश दिनुहुन्छ ?"

अनागामी अवस्था प्राप्त गरेका श्रेष्ठी विशाखले भने– "आजदेखि मेरो सारा सम्पत्ति तिम्रो भयो। अब तिमी यसको मालिक्नी भयौ। यहाँ तिमी मेरो आमा अथवा बहिनीझैं भएर रहनु। मेरो जीवन चलाउन तिमीले मलाई भिक्षा दिँदै गर्नु। यदि चाहन्छौ भने यो सबै सम्पत्ति लिएर तिमी माइत जान सक्छौ।"

आफ्नो पतिको कुरा धम्मदिन्नालाई अनौठो लाग्यो, तर नराम्रो लागेन। उनले सोचिन्, 'साँच्चै नै स्वामीले लोकोत्तर ज्ञान हासिल गर्नुभयो होला, अन्यथा कोही सामान्य गृहस्थले यी सबै त्याग्न सक्दैनन्।'

धम्मदिन्नाले सोधिन्– "स्वामी ! के यस लोकोत्तर धर्मको साक्षात्कार केवल पुरुषले मात्र गर्न सक्छन्, नारीले गर्न सक्दैनन् ?"

"यस्तो किन भनेको, धम्मदिन्ना ? जसले अभ्यास गर्छ, यो मार्गमा बढ्छ ऊ निर्वाण-लाभी हुन सक्छ।"

"त्यसो भए यो करोडौंको सम्पत्ति लिएर म के गरौं ? जुन चीज हजुरले त्याग्नुभयो त्यो म ग्रहण गर्दिन। म हजुरको साथमा छु, यो सम्पत्तिको साथमा होइन।"

"के भनेकी धम्मदिन्ना ?" विशाखले आश्चर्य हुँदै सोधे।

"स्वामी ! मलाई पनि यही मार्गमा अघि बढ्ने अनुमति दिनुहोस्।"

"साधु ! साधु ! म पनि यस्तै सोच्दै थिएँ, तिम्रो मनको कुरा नबुझी केही भन्न अप्ठ्यारो भइरहेको थियो। तिमीले छर्लङ्ग पारिदियौ, धम्मदिन्ना ! मार्ग खुल्ला छ।"

विशाख श्रेष्ठी तुरुन्त महाराज बिम्बिसारलाई भेट्न

Downloaded from http://www.dhamma.digital

गए। महाराजले आउनुको कारण सोधे।

श्रेष्ठीले भने– "महाराज ! मेरी पत्नी धम्मदिन्ना प्रव्रजित हुन चाहन्छिन्।"

"गृहपति ! यसको लागि मैले के गरिदिनुपर्‍यो ?"

"महाराज ! विशेष केही चाहिन्न, सुनको पलङ्गी एउटा दिनुस् र नगर सफा गराइदिनुस्।"

"श्रेष्ठी ! पलङ्गी लिनु, नगरको सफाई गराइदिन्छु।"

घर गएर श्रेष्ठीले धम्मदिन्नालाई सुगन्धित पानीले नुहाउन लगाए। सुनका गरगहना र सुन्दर लुगा लगाउन दिए। साथीभाइ, परिवारजनद्वारा फूलमालाले स्वागत-सत्कार गरे र सुनको पलङ्गीमा बसाएर घरबाट बिदा गरे। सुनको पलङ्गीमा बसेर धम्मदिन्ना भिक्षुणी-निवास गइन्। श्रेष्ठी विशाखले भिक्षुणीहरूसमक्ष अनुरोध गरे– "धम्मदिन्नालाई प्रव्रजित गर्नु।"

भिक्षुणीहरूले भन्नुभयो– "गृहपति ! एक-दुई रात पर्खनुपर्ला।"

श्रेष्ठीले अनुरोध गर्दै भने– "धम्मदिन्ना निर्दोष छ, श्रद्धाले प्रव्रजित हुन चाहेकी हुन्।"

यस्तो जानकारी पाएपछि दक्ष स्थविर भिक्षुणीले कर्मस्थान दिनुभयो र कपाल खौरिदिएर धम्मदिन्नालाई प्रव्रजित गर्नुभयो।

श्रेष्ठी विशाखले धम्मदिन्नालाई भने– "आर्या ! धर्म सुआख्यात छ, यसमा अघि बढ्नु।" यस्तो भनेर श्रेष्ठी घर फर्के।

धम्मदिन्ना केही दिन भिक्षुणी-निवासमा रहिन्। त्यहाँ लाभ-सत्कार तथा मानिसहरू लगातार आउने-जाने भइरहन्थ्यो। उनी गम्भिर थिई, एकान्त चाहन्थिन्। त्यसैले आफ्नो आचार्य-उपाध्याय भिक्षुणीसँग अनुमति लिएर एकान्त ठाउँमा बस्न गइन्। त्यहाँ रहेर परिश्रमपूर्वक विपश्यना गर्दै रहिन् र निर्वाण-अवस्था प्राप्त गरिन्।

जुन उद्देश्य लिएर गृहत्याग गरेर प्रव्रजित भएकी थिइन्, उनको उद्देश्य पूरा भयो। उनलाई ऋद्धि प्राप्त भयो, दिव्य श्रोत, परचित्त ज्ञान, पूर्वजन्महरूको निवास स्थानको ज्ञान, दिव्य चक्षु ज्ञान आदि प्राप्त भयो। साथै सम्पूर्ण आश्रवहरू नष्ट भयो, विशुद्ध भयो, निर्मल भयो। भवका सारा जरा उखेलेर निकालियो, सारा बन्धन तोडेर अनास्रव भयो, अरहन्त भयो। अब उनलाई एकान्त वासको जरुरी भएन। भिक्षुणी-निवासमा गएर अन्यको सेवा गर्ने भाव जाग्यो।

तब भिक्षुणी धम्मदिन्ना राजगृह फर्केर आइन्। धर्म-मार्गमा उनको प्रगतिबारे जानकारी प्राप्त गर्न श्रेष्ठी भिक्षुणी-निवासमा आए र उनलाई भेटे। दुवैजनाबीच धर्मको विषयमा लामो कुराकानी भयो। यस कुराकानीको जानकारी विशाखले भगवान्लाई सुनाए।

भगवान् पदुमुत्तर सम्यक सम्बुद्धको शासनकालमा धम्मदिन्ना एउटा दासी कुलमा जन्मेकी थिइन्। ठूली भएपछि उनलाई धर्मप्रति रुचि बढ्दै गयो। एक दिन भगवान्का अग्रश्रावक सुजात भिक्षाको लागि जाँदै गरेको देखिन्। उनलाई भिक्षादान दिने इच्छा भयो। आफ्नो घरमा दान दिनको लागि केही थिएन। उनले आफ्नो लामो सुन्दर केश बेचेर आएको पैसाले श्रावकलाई स्वागत-सत्कार गरिन् र भोजनको व्यवस्था गरिन्। केही समयपछि उनको विवाह भयो र लोग्नेको घरमा बस्न थालिन्। एक दिन सासु-ससुरासँगै धर्मकथा सुन्न भगवान् पदुमुत्तर बुद्धकहाँ गइन्। त्यस समय भगवान्ले एक जना भिक्षुणीलाई धर्मकथिकमा अग्रको उपाधि प्रदान गरेको देखिन्। यस्तो देखेर उनको मनमा पनि अग्रको उपाधि हासिल गर्ने मनोकामना जाग्यो। भगवान्ले जाँचेर उनको भविष्यवाणी गर्नुभयो। यस अनुसार कुशलकर्म सञ्चित गर्दै-गर्दै अनेक मनुष्य तथा देव योनिमा जन्मिए।

भगवान् कस्सप बुद्धको शासनकालमा काशीका राजा किकी थिए। उनका सात जना छोरीहरू समणी, समणगुत्ता, भिक्खुनी, भिक्खुदायिका, धम्मा, सुधम्मा र सङ्घदायिका थिए। धम्मदिन्ना छैठौं छोरी सुधम्मा भएर जन्मेकी थिइन्। काशीराजा भगवान् कस्सपका उपस्थापक थिए। सुधम्माले आफू पनि प्रव्रजित हुन बुबा काशीराजा किकीसँग अनुमति मागे; तर बुबाले अनुमति प्रदान गरेन। तब उनले बीस हजार वर्षसम्म ब्रह्मचर्य व्रत पालन गर्दै रहिन्। काशीराजाका सातजना छोरीहरू भगवान् गौतमको शासनकालमा क्रमशः खेमा, उप्पलवण्णा, पटाचारा, कुण्डला, गोतमी, धम्मदिन्ना र विशाखा भएर जन्मेका थिए।

(साभार: वर्ष-३५, अङ्क-३, २०७५ असार)

Downloaded from http://www.dhamma.digital

गृहणी जीवन असल बनाउने केही विधिहरू

✍ भिक्षु अश्वघोष महास्थवीर

१) गृहस्थ जीवन बिताइरहेका व्यक्तिहरूले आफ्नो परिवारका सदस्यहरू बिच परस्पर मेलमिलाप गरी प्रत्येक व्यक्तिले आ-आफ्नो कर्त्तव्य इमान्दार पूर्वक पालन गर्न अत्यावश्यक छ ।

२) श्रीमान्‌ले आफ्नी श्रीमती प्रति र श्रीमतीले आफ्नो श्रीमान् प्रति विश्वास पात्र बन्न सक्नु पर्दछ । श्रीमान्‌ले आफ्नी श्रीमती वाहेक अन्य स्त्रीको मोहमा नभुल्ने र श्रीमतीले आफ्नो श्रीमान् बाहेक अन्य पुरुष व्यक्तिको मोहमा नभुल्ने हुनुपर्दछ ।

३) मीठा, मिष्ठान्न, खानेकुराहरू खाने समयमा आफ्ना जहान परिवारलाई पनि सम्झेर बाँडीचुँडी खाने बानी बसाल्नु पर्दछ । यसरी गृही जीवनमा परिवारका सदस्यहरू बीच भित्री मनदेखि सुमधुर सम्वन्ध कायम भइरहनु पर्दछ ।

४) परिवारका हरेक सदस्यमा कर्म र कर्मफलको विषयमा राम्रो जानकारी हुनुपर्दछ । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने आफूले राम्रो नियतले गरेको कुरा र कामको फल आफैले भोग्नु पर्नेछ र आफूले स्वार्थपूर्ण चित्तले गरेको कुरा र कामको दूषित फल पनि आफैले भोग्नु पर्दछ भन्ने विषयका विश्वास हुनु आत्यावश्यक छ ।

५) पञ्चशीलको पाँचवटा नियमहरू गृही जीवन सफल पार्ने सदाचार नियम हुन् । हत्या हिंसाको भावना नहुनु, स्वार्थपूर्तिको लागि झूठो कुरा, चुकली कुरा, काम नलाग्ने बकबास र कडा वचन प्रयोग नगर्न अरूको चीजवीज र सम्पत्ति उनीहरूको अनुमति बिना प्रयोग नगर्ने र नलिने, ब्यभिचार जस्ता कुकर्महरू नगर्न, आफ्नो शरीर, र मन बेहोश हुने पदार्थ सेवन नगर्ने आदि राम्रा बानीहरूको जसले अभ्यास गर्छ, उसको जीवन शान्ति र सुखमय बन्दै जानेछ ।

६) धन सम्पत्तिले सम्पन्न र विद्वान हुँदैमा घमण्डी र अभिमानी व्यवहार प्रयोग नगर्ने । यस्तो स्वभावले पतन तर्फ लाने गर्छ ।

७) सकेसम्म प्रिय वचन प्रयोग गर्नुपर्छ । नरम बोलीले कुरा गर्दा पनि नटेर्ने खालका अट्टेरी व्यक्तिलाई कहिले काहिं कडा वचन पनि प्रयोग गर्नुपर्ने हुन्छ । तर कडा वचन प्रयोग गर्ने अवस्थामा पनि उक्त व्यक्तिको लागि भलो सोचेर नै उक्त वचन प्रयोग गर्न सक्नु पर्दछ । यसरी लातको मान्छे बातले बुझ्दैन भन्ने अवस्थामा कहिले काहिं हामीले कडा मिजास पनि प्रयोग गर्नुपर्ने वाध्यता आइपर्दछ ।

८) आफ्ना हितैषी मित्र र नाता कुटुम्वहरूलाई समय समयमा निमन्त्रणा गरी खुवाउने, पिलाउने कार्य गरी आफूले सक्दो सेवा र मद्दत गर्ने कार्य पनि गर्दै जानुपर्दछ । जति जति यस्तो उदार चित्तले कार्य गर्दै जानसक्छ, त्यति नै आफ्नो जीवनले प्रगतिको मोड लिँदै जानेछ ।

९) आफ्नो घरका कार्यहरूलाई यथा समयमा नै ध्यान दिई सम्पन्न गर्ने जस्तो सक्रिय रहने बानी भएका मेहनती व्यक्तिहरूको जीवनमा वाधा अड्चनहरू कम नै हुनेछ । समस्याहरू हट्दै जानेछ ।

१०) कहिले काहिं आफ्नो घरमा आउनुहुने गुरू भिक्षु भिक्षुणीहरू लगायतका पूज्य संघलाई श्रद्धापूर्वक उदार चित्तले दान प्रदान गरी आदर सम्मान गर्नसक्नु गृही जीवनको असल कर्त्तव्य हो ।

११) आफूभन्दा ज्ञानगुणले उच्चस्तरमा रहनु भएका पूज्य व्यक्तिहरूबाट ज्ञानगुणका कुराहरू सुनी आदर, सत्कार गर्न सक्नु र छलफल गर्ने बानी बसाल्नु भाग्योदय हुने मंगल सूचक कार्य हो । ❖

सूचं

चिर सम्मानित मित भाषी, कुशल धर्म प्रेरिका महासद्धम्म ज्योतिकधज श्रद्धेय ञाणशीला गुरुमाँया ससम्मरण स्मृति ग्रन्थ पिकायुगु ग्वसा दुगुलि वसपोल गूरुमाँ प्रति श्रद्धा दुपि सकलसित श्रद्धाञ्जली स्वरुप थ्वये साउन महिना भित्रे लेख, रचना, स्मृति किपा विया ग्वहालि याना याना विज्यायत विशेषं इनाप याना च्वना ।

ग्वसा खलः

प्रकाशन समिति शाक्यसिंह विहार

Downloaded from http://www.dhamma.digital

स्वार्थी बन्नु हुँदैन

✍ भिक्षुणी धम्मवती

मानिसहरू बढी स्वार्थी बन्नु हुँदैन । स्वार्थ पूरा गर्न खोजेमा एकातिरबाट नाफा भए जस्तो देखिए तापनि अर्कोतिरबाट नाश गराएर बस्नुपर्ने हुन्छ । त्यसैले स्वार्थ पूरा गर्नमा मात्र पनि लाग्नु हुँदैन । आफ्नो स्वार्थ मात्र पूरा गर्ने बानीले के कस्तो दशा भोग्नु पर्ने हुन्छ भन्ने विषयलाई बुझाउनको लागि पहिला घटिसकेको घटनालाई यहाँ उल्लेख गर्दैछु –

एक जना धनाढ्य साहु थियो । उसका दुईजना छोराहरू थिए । उसका छोराहरू दुईजना दुई स्वभाव भएका थिए । जेठो छोरो खूब दयावान् र धर्मात्मा थिए भने कान्छो खूब निर्दयी र स्वार्थी थियो । छोराहरू दुईजना दुई स्वभावका हुनाले बुबाचाहिंलाई आफू मरिसकेपछि आफ्नो धन सम्पत्ति एकजनाले मात्र छलकपट गरी लेला भन्ने पीर पर्‍यो । त्यसैले जे चीज किनेपनि दुई दुईवटा किन्ने गर्‍यो । पछि गएर स्वार्थी स्वभावको कान्छोले मलाई राम्रो चाहिन्छ भनेर खोसेर हडपेर लिन नपाउने गरी सकेसम्म मिलाएर परलोक भए । छोरा दुईजना मात्र बाँकी रह्यो ।

आमाबुबा परलोक भइसकेपछि जेठोले स्वार्थी भाईलाई चित्त बुझाउन सकेन । त्यसरी चित्त बुझाउन नसकिने भएपछि दाजुले भाईलाई भन्यो–

"भाई ! तिमीलाई मैले चित्त बुझाउन सकिन । म अलग्ग बस्छु, स्वार्थीहरूलाई जति दिए पनि चित्त बुझ्दैन । मलाई पनि परिवार पाल्नु छ ।"

यति भनी दाई अलग्ग बस्न गयो । भएको धन सम्पत्ति, घर जग्गा आदि सबै बाँडे । गाउँ गाउँमा दिईराखेको ऋणको पैसा मात्रै बाँकी रहयो । त्यसैले हामी दुबै मिलेर एकपटक बुबाले ऋणमा दिइराखेको पैसा उठाउन जाऔं । तिर्न सक्नेहरूले सकेसम्म साँवा समेत दिएर ल्याउनेछन् । नसक्नेहरूले ब्याज मात्र भएपनि तिर्नेछन् । अनि उठाउन बाँकी जम्मै बाँडेर आउँला । तिम्रो भागमा परेको तिमी नै लिन जाऊ । मेरो भागमा परेको मै लिन जान्छु । अहिले एकपटकलाई हामीसंगै जाऔं भनी दाजुभाई दुबै हिंडे । गाउँ गाउँमा डुलेर पैसा उठाई दाजु चाहिंको रूमालमा पोको पारे । घर पुगेपछि बाँडेर लिउँला भनेर दाजुचाहिं धुक्क बसे । बाटोमा खानलाई भनेर गाउँमा बस्ने नाता कुटुम्बले उनीहरूलाई खाना पनि दिएर पठाए । अनि दुबै दाजुभाई एउटा नदीको किनारमा पुगे । उनीहरूको घर जान डुंगामा बसेर नदी तर्नुपर्ने रहेछ । डुंगा थिएन । डुंगा नल्याए सम्म खाना खान सिद्धाऔं भनी खानाको पोको फुकालेर दुबैले खाए । तर भाई चाहिंले खाना निल्नै सकेन । उसको मनमा एउटै चिन्ता थियो– "कसरी त्यो दाजुले ल्याएको धनको पोको आफू एक्लैको हातमा पार्न सकिएला । दाजुले दिंदा त आधा मात्र दिनेछ । धन सबै आफ्नो गर्नलाई के उपाय गर्नु पर्ला ? भनेर योजना बनाइ राख्यो । त्यही मात्र चिन्ता लिई राख्यो । त्यसैले उसले "मलाई भोक छैन दाजु" भन्दै यताउता केही पाइन्छ कि भनेर खोज्न गयो । त्यहाँ एकातिर माटोको घ्याम्पो एउटा फुटेको मिल्काइराखेको देखेर उसले सोच्यो –

"अब चाहिं बेस हुने भयो ।" त्यो घ्याम्पोको टुक्राहरूलाई पैसा जस्तै चक्का चक्का बनाई ती जम्मै पैसा पोको पारेको रूमाल जस्तै देखिने अर्को रूमालमा पोको पार्‍यो । त्यो पोको पनि पैसाको पोको जत्रो पार्‍यो । अनि त्यो पोको आफ्नो लुगा भित्र छोपेर ल्यायो । दाजुले केहि चाल पाएन ।

दाजुचाहिंले आफूले खान चाहेको जति खाई सिंध्याएर बाँकी कसलाई दिउँ भनेर खोज्दा कोही माग्नेहरू नदेखेर नदीमा बस्ने माछाहरूलाई खुवाए । अनि यस्तो आशिका गर्‍यो–

"यो माछाहरूलाई खुवाएको पुण्य यहाँ नजिकै बस्ने देवताहरू प्रमुख सबै मानिसहरूलाई पुण्य प्राप्त होस्, यसो भनेर पुण्य अनुमोदन गरिराख्यो । पछि डुङ्गा ल्यायो । दाजुभाई दुबै डुङ्गामा बसेर नदी तर्न थाले । नदी, तर्दा तर्दै दाजु चाहिंलाई निन्द्रा लागेछ । भाईलाई चाहिं कहिले आफूसंग भएको माटोको घ्याम्पोका टुक्राहरूको

Downloaded from http://www.dhamma.digital

पोको राखेर पैसाको पोको संग बदल्न पाइएकाल भन्ने चिन्ताले गर्दा निन्द्रा लागेन । दाजु चाहिं सुतिराखेको बेलामा घ्याम्पोको टुक्राहरूको पोको विस्तारै निकालेर पैसाको पोको संगै राख्यो । तर दाजु ब्युँझने पो हो कि भन्ने डरले दाजुको अनुहार हेरी पैसाको पोको भनेर लिएको त उहि आफूले राखेको घ्याम्पो टुक्राहरूको पोको नै लिएर आफ्नो लुगाको पोकोमा लुकाए। उसलाई खुशी लाग्यो । पैसाको पोको मेरो लुगाको पोको भित्र हाल्न सफल भएँ भन्दै । माटोको टुक्राटुक्रीको पोको दाजुको अगाडि छँदैछ । दाजुले हेर्दा घ्याम्पोका टुक्राहरू मात्र देख्यो भने मलाई नै शंका गरेर मेरो लुगाको पोको फुकालेर हेर्नेछ । त्यसैले त्यो माटोको टुक्राको पोको पानीमा फाल्नु पर्‍यो भन्दै डुङ्गा अलि ढल्केको बेला त्यो पोको खसालीदियो। अनि उ चिच्चाएर दाजुलाई उठाउँदै भन्यो– "हेर्नोस- दाई। पैसाको पोको त पानीमा खस्यो। "दाजुले हेर्दा त पैसाको पोको पानी भित्र डुब्दै गरेको देख्यो । पैसाको पोको पनि त्यस्तै कपडामा पोको पारिराखेको थियो । पानीमा गई पोको लिन जाने पनि सम्भव थिएन। अनि भाईचाहिंलाई सान्त्वना दिँदै दाईले भन्न थाल्यो–

"भाई ! भयो नआत्तिऊ । त्यो पैसा हाम्रो होइन रहेंछ। त्यसैले खस्यो। हुनु भइहाल्यो पीर नलिनु।" यति भनी आफूले धैर्य राख्दै मन थाम्यो ।

भाई चाहिंले बाहिर भने चित्त दुखेको जस्तो बहाना गरी दुःखी अनुहार पारिरहयो। तर भित्रबाट चाहिं दाजुलाई छलेर सबै सम्पत्ति आफ्नो अधिनमा राख्न सफल भएँ भनी खुशी भइरहयो ।

आ-आफ्नो घर पुग्यो। भाई चाहिं दाजुलाई छलेर ल्याएको पैसाको पोको आफ्नी श्रीमतीलाई सुम्पीदै भन्न थाल्यो–

"यो धनको पोको हिफाजत साथ राख्नु। पैसाको पोको लिने श्रीमती चाहिंको भने मन स्थीर भएन। कतिको सम्पति रहेछ एकपटक गनेर मात्र थन्काउनु वेश हुनेछ भन्दै पोको खोलेर हेर्‍यो । तर पैसाको पोको भन्थानेको त माटोको घ्याम्पोका टुक्रटाक्रीको पोको पो रहेछ। अनि हत्तारिंदै गई श्रीमान्‌लाई सबै हालखवर बताउँदै भनिन्–

मलाई दिनु भएको पोको कहाँको पैसाको पोको हो र ? त्यसमा त माटोको घ्याम्पोको टुक्राहरू मात्र पो छन्।"

"इमान्दार दाजुलाई ठग्न सफल भएँ भनी मक्ख परेका वेइमान भाइ त आफै ठगिन पुगे। मन दुषित भए पछि सबै दुषित हुन पुग्दो रहेछ । दाजुलाई यो कुरो सुनाउन पनि मिलेन। अनि आफ्नो मनमा पश्चातापको आगो जलाउँदै छटपटिन थाल्यो भाईचाहिं। निर्दोषी शुद्ध चित्त सहितको दाइको मनले धन त्याग्न सफल भएकोले आनन्द पूर्वक जीवन विताउन सफल भए। त्यसैलेयस घटनाले भनिरहेको छ छलकपटी स्वार्थी बन्न हुँदैन । छलकपट गर्ने व्यक्तिहरूले एकातिरबाट लाभ खोज्दै अर्को तर्फबाट आफ्नो नोक्सानी व्यहोरी नर्कतुल्य जीवन बिताउन बाध्य भइरहेको हुन्छ। उसले जिउँदै नर्क तुल्याए जीवन विताउन परिरहेको हुन्छ। ❖

धर्मकीर्ति विहारमा बुद्धपूजा र धर्मदेशना

२०७५ साल असार	बुद्धपूजा गर्नुहुने गुरुमांहरू	धर्मदेशना गर्नुहुने गुरुमांहरू
१ गते शुक्रवार संक्रान्ति	शुभवती	पञ्ञावती
७ गते विहिवार अष्टमी	वण्णवती	वीर्यवती
१४ गते विहिवार ज्या:पुन्हि	क्षान्तिवती	धम्मवती
२२ गते शुक्रवार अष्टमी	सुवण्णवती	धम्मवती
२९ गते शुक्रवार औंशी	अमता	केशावती

● अहिले तिमी पहेँलो पात जस्तो भइसक्यौ। यमदूतहरू तिम्रो सामने खडा छन्। विनाशको खुड्किलामा खडा छौ। तर अहिलेसम्म पनि तिमीसंग बाटो खर्च छैन। त्यसकारण तिमीले चाँडै कोशिस गरी पण्डित बन र आफ्नो रक्षास्थान स्वरूपको द्वीप बनाऊ। मल र हित, काम रहित होऊ। अनि दिव्य आर्यहरूको पदमा पुग्नेछौ ।

– धम्मपद

Downloaded from http://www.dhamma.digital

बुद्धका केही स्मरणिय विशेषता

सिद्धार्थ कुमारले शान्तिको मार्ग पत्ता लगाउन ६ वर्षसम्म अनुसन्धान गर्नुभयो। ६२ प्रकारका मिथ्यादृष्टिलाई यथार्थ रूपमा अनुभव गर्नुभयो र सबै प्रकारका अन्धविश्वासले शान्ति प्राप्त गर्न नसक्ने भनी निष्कर्ष निकाल्नुभयो । यो कुरा दीघनिकायको ब्रह्मजाल सूत्रले उल्लेख गरेको छ ।

चन्दनको रूखलाई जति गहिराईसम्म काट्दै जाँदा त्यति त्यति नै सुगन्ध प्रवाहित हुन्छ । त्यस्तै बुद्धको जीवन-दर्शन अध्ययन गर्दा पनि झन झन रसपूर्ण ज्ञानको कुरा प्राप्त हुने गर्छ ।

६ वर्षसम्म अनुसन्धानपछि बुद्धगयामा पिपल रूखमुनि बसेर विपश्यना ध्यानअभ्यास गरेर ज्ञान पत्ता लगाउनुभयो । संसारमा चार आर्यसत्य-दुःख छ, दुःखको कारण छ, दुःख अन्त हुनसक्छ र दुःख अन्त हुने मध्यममार्ग आर्यअष्टाङ्गिकमार्ग छ । आर्यअष्टाङ्गिक मध्यममार्ग व्याख्या गर्नुहुँदै भन्नुभयो- कुनै चीजमा ठीक मात्रामा आसक्त हुनु, धेरै सुविधाभोगी नुहुनु र धर्मको प्राप्तिको नाउँमा शरीरलाई बढी कष्टपूर्ण जीवन नअपनाउनु आफूले प्राप्त गरेको धर्मको ज्ञान प्रचारको लागि सारनाथ जानुभई पञ्चवर्गिय प्रमुख धनाढ्य उच्चस्तरीय युवागवर्गलाई संगठित गर्नुभई भिक्षु बनाई संगठन गर्नु भयो । धर्मप्रचार गर्न धर्मदूत बन्न योग्यता भएकालाई त्याग भावना शुद्ध हुनुपर्ने, दृष्टि सोझो हुनपर्ने आदि नवसंगठित संघलाई तालिम दिनुभयो। पछि बहुजन हित र सुखको लागि नगर नगरमा असल मानिस बन्न सक्ने धर्मको ज्ञानप्रचार गर्न निर्देशन दिनुभयो ।

तर पछि बुद्धले कसैको पनि दुःखबाट मुक्त गराउन जिम्मा लिनु भएन। बरू दुःखबाट मुक्त हुने बाटो देखाउन मार्गप्रदर्शक मात्र बन्न तयार हुनुभयो । "**तुम्हे हि किच्चं आतप्पं अक्खातारो तथागत**" अर्थात् कर्म गर्न आफूले नै प्रयत्न गर्नुपर्छ, तथागत त मार्ग प्रदर्शक मात्र हो ।

फेरि बुद्ध भन्नुहुन्छ-शुद्ध अशुद्ध हुनु त आ-आफ्नो हातमा छ । अत्ताहि अत्तनो नाथो-आफ्नो मालिक आफै हो । दुःखबाट मुक्त हुनको लागि आफैले प्रयत्न गर्नुपर्ने ।

सबै पाप नगर्नु, पुण्य कार्य गर्न चित्त शुद्ध हुनु पर्ने, अनि मात्र दुःखबाट मुक्त हुनसक्ने छ भनी बुद्धले भन्नुभयो ।

बुद्ध भन्नुहुन्छ- मानिसहरू धेरै अज्ञानी रहेछन् । जीवन मुक्तिको लागि प्राणी हिंसा गरेर बलि दिने गर्छन्, नदीमा नुहाई मुक्त हुन्छ भन्ठान्छन् । हिंसा गरेर धर्म हुँदैन, त्यसबाट पाप पो वृद्धि हुन्छ ।

बुद्ध भन्नुहुन्छ– "न जच्चा वसलो होति, नजच्चा होति ब्राह्मणो, कम्मना वसलो होति कम्मना होति ब्राह्मणो" अर्थात् जातले कोही उँचनीच हुँदैन, आ-आफ्नो कामले नै मानिस उँचनीच हुन्छ ।

बुद्ध भन्नुहुन्छ– कुनै पनि कुरा पुस्तकमा लेखेको छ भन्दैमा विश्वास गर्नुपर्छ भन्ने छैन। मतलब पुस्तकलाई प्रामाणिक नमान्नु । (अंगुत्तरनिकाय)

धेरै जसो धर्मले आत्मालाई नित्य मान्छन्, तर बुद्ध भन्नुहुन्छ– आत्मा नित्य छैन । आत्मालाई नित्य मान्दा अहंकार बढ्छ ।

बुद्ध भन्नुहुन्छ– भिक्षुहरू कसैले बुद्धधर्म संघको प्रशंसा गर्छन् भने तिमीहरू खुशी हुनु हुन्न भने निन्दा गरेमा पनि दुःखी हुनु हुन्न । त्यसरी नै भिक्षुहरू, अरूले बुद्धको र धर्मको वर्णन गर्दा यदि तिमीहरूले अनावश्यक रूपमा खुसी र आनन्द मनायौ भने यसबाट तिमीहरूको हानी हुन्छ । (दिर्घनिकाय)

त्यस्तै निन्दा गरेमा क्रोध गरे पनि तिमीहरूको हानी हुन्छ । प्रतिक्रिया गर्नु हुन्न ।

बुद्ध भन्नुहुन्छ– अरूले नराम्रो कामकुरा गरिरहेको देख्दा उसप्रति क्रोध नगरी त्यस्तो कुरा र काम आफूले गरेको छ कि छैन एकचोटी विचार गर्नु बेस ।

अतः यी कुराबाट बुद्ध वैज्ञानिक व्यवहारवादी हुनुहुन्छ भन्ने स्पष्ट हुन्छ । ❖ *(साभार- अशल शिक्षा)*

Downloaded from http://www.dhamma.digital

अकित्ति जातक

✍ **वीर्यवती**

तक्षशीलामा शिल्प विद्या सिकेर फर्केका अकित्ति आफ्ना आमा बुबाको देहान्तपछि उनीहरूले छोडेर गएका ८० करोड पुर्ख्यौली धन सम्पत्तिका मालिक बने ।

एकदिन अकित्तिको मनमा कुरा खेल्न थाल्यो– "मेरो आमा बुबाले यत्तिका धन सम्पत्ति कमाएर गए । तर आज उनीहरू यस संसारमा छैनन् । उनीहरूले कमाएका धन भने सबैले देख्न सक्ने गरी बाँकी रहेका छन् । मेरा आयु संस्कार पनि त क्षय हुँदैछ । अनि मैले पनि यी धनहरू मेरो साथमा बोकेर जान सक्ने अवश्य पनि होइन । अर्को ! मैले गर्नुपर्ने मुख्य मुख्य कामहरू त अझै बाँकी रहेका छन् । त्यसकारण यी धन सम्पत्तिको मोहमा मात्र भुलेर जीवन खेर फाल्नु राम्रो होइन ।"

यति सोची अकित्तिले आफ्नो परिवारको नाममा बाँकी रहेकी आफ्नी प्यारी बहिनी यशवतीलाई बोलाई यसरी सोध्छन्– "बहिनी ! तिमीले यी सबै धन सम्पत्ति रक्षा गरेर बस्नु । म प्रव्रजित (त्यागी) बन्न हिंड्दैछु ।" आफ्नो दाजुको यस्तो कुरो सुनी यशवतीले भनिन्– "दाजु ! तिमीले किन यस्तो कुरा गर्दैछौ ? तिमीले थुकेको धनलाई मैले आफ्नो टाउकोमा थाप्न चाहँदिन । तिमीलाई यी धन सम्पत्तिको जरुरत छैन भने मलाई पनि यसको जरुरत छैन । म पनि तिमीसंगै प्रव्रजित जीवन बिताउन चाहन्छु ।"

बहिनीको इच्छा बुझिसकेपछि अकित्तिले खुशीसाथ आफ्ना सबै धन सम्पत्ति इच्छुक याचकहरूका लागि दानको रूपमा त्याग गरी एक रमणिय स्थानमा गई आफ्नी बहिनी यशवतीसंगै प्रव्रजित भए । उनीहरूसंगै अन्य थुप्रै व्यक्तिहरू पनि प्रव्रजित भए । यसरी त्यस स्थानमा थुप्रै मानिसहरूको समूह र थुप्रै लाभ सत्कार बढ्दै गएको कारणले अकित्तिले आफ्नो मन एकाग्र गर्न सकेन । यसरी आफूले ध्यान लाभ गर्न नसकेको कारणले मन खिन्न भई अकित्तिले आफ्नी बहिनी यशवतीलाई समेत खबर नदिई त्यस स्थानलाई त्यागी एक अनकन्टार स्थानमा गई पर्णकुटी बनाई त्यहीं ध्यान गरेर बस्न थाले । त्यस स्थानमा फलफूल पाइने समयमा फलफूल खाई फलफूल नपाउने समयमा रूखका पातहरू मात्र भए पनि टिपी त्यस पातलाई उमाली खान थाले ।

एकदिन रूखका पातहरू उमाली चीसो भएपछि (सेलाएपछि) खाउँला भनी पर्णकुटीको दैलोमा बसिरहेको बेला एक याचकले उनी समक्ष भिक्षा माग्न आए । त्यस्तो अनकन्टार ठाउँमा एक याचकलाई देख्ने बित्तिकै अकित्ति ज्यादै अचम्भित र प्रसन्न हुँदै सोच्न थाल्यो– "अहा ! यो त मेरो अहो भाग्य बन्दैछ । यस्तो अनकन्टार स्थानमा पनि एक याचकलाई दान दिन पाउनु नै मेरो दान पार मिताको एक तह माथि पुग्ने मौका हो यो । मैले दान दिएको पुण्य फल मलाई बुद्धत्व प्राप्त गर्ने हेतु बनोस् ।" यति संकल्प गरी उसले आफूलाई भनी उमालेर राखेको रूखका पातहरू सबै त्यस याचकको भिक्षा पात्रमा खन्याइदिए ।

यसरी दान दिन पाएकोले मन प्रीतिले भरेको कारण अकित्तिलाई भोक लागेको महशूस नै भएन । त्यसैले त्यस दिन उसले आफूले खानको लागि रूखको पात उमालेन । दिनभर निराहार रहे ।

यसरी नै निराहार रही बुद्धत्व (बोधिज्ञान) प्राप्त गर्ने आशयमा रहेका बोधिसत्व अकित्तिले आफ्नो संकल्प पूरा गर्नको लागि लगातार तीनदिनसम्म आफ्नो खाना दान गर्दै रहे । अकित्तिको यस्तो त्यागमय स्वभाव देखेर अचम्म मानेका त्यस याचकले अकित्तिसंग प्रश्न सोध्न थाल्यो– "हे तपस्वी ! गरम हावा चल्ने र खानाको समस्या भएको यस्तो अनकन्टार जंगलमा बसी तिमीले किन कष्ट उठाउँदै तपस्या गर्दैछौ ?"

याचकको प्रश्नलाई उत्तर दिंदै तपस्वी अकित्तिले भन्यो– "बारम्बार जन्म लिइरहनु नै दुःख हो, शरीर नाश हुँदै गइरहनु पनि दुःख नै हो, त्यसैले मेरा मनमा यस लोकप्रति वैराग्य भाव जागी दुःखबाट अलग्ग बन्न सक्ने मार्ग पत्ता लगाई बुद्धत्व प्राप्त गर्ने हौसला जागेको छ । यही कारणले गर्दा मैले यस सांसारिक सुखबाट अलग्ग रही मुक्ति प्राप्त गर्ने आशय राखी ध्यान गर्दैछु ।

(क्रमशः १४ पेजमा)

Downloaded from http://www.dhamma.digital

सचेततामा रहनु नै बुद्धको प्रमुख ब्यवहारिक ज्ञान

✍ **बिमला बज्राचार्य** *'कोविध प्रथम वर्ष'*
शंखमूल, नयाँ बानेश्वर
जयमंगल विहार, चंकी, पाटन।

विचारहहरूको उद्‌मग विन्दु नै मन हो। सर्वप्रथम मनमा उर्लिएका विचारहरू प्रति होशपूर्वक चिन्तन गर्नु जरूरी हुन आउँछ। पागलहरूमा अनियन्त्रित विचारहरू आउँछ। जति बढि विचारहरू आउँछन् त्यति नै दुःखको भूमरीमा फस्छन्। विचार नियन्त्रण गर्नु अति आवश्यक छ। पहिला मनमा विचार आउँछ, अनि मात्र कर्ममा उत्रिन्छ। राम्रा हितकर विचार पनि मनमा नै श्रृजना हुन्छ भने नराम्रा नकारात्मक अहितकर विचारहरू पनि पहिला मनले नै रचना गर्छन्। व्यक्तिको ब्यवहार उसको संस्कार (गहिरो बानी ब्यहोरा) उसको चिन्तन मनन र उसले प्राप्त गरेको ज्ञानले अभिव्यक्त गर्छ। राम्रा हितकार विचारलाई मलजल दिन सक्यो भने उसले आफूलाई आफ्नो परिवार, आफू वरिपरिका छिमेक नातेदार मित्रजनलाई हित गर्न सक्छ र नराम्रो विचार प्रति बेहोस भई सन्तिकरण गर्यो भने अर्थात् नराम्रा विचारमा मलजल पानी दिई हुर्काई भने नराम्रा विचारका झारपाट झ्यामिने मौका पाउँछ। बेहोशी विचार नै नराम्रा कर्म फस्टाउने उद्‌गम बिन्दू हो। त्यहिंबाट पूर्ण विराम (Full Stop) राख्न सक्ने शक्तिपूर्ण होश (Awareness) को आफू भित्र विकाश गर्नु पर्छ। त्यसको प्रथम माध्यम नै ध्यान (Concentration) हो।

बुद्ध वचनमा उल्लेख भएको धम्मपद गाथा अनुसार–

"शत्रुले मानिसलाई जति हानी पुऱ्याउँछ त्यो भन्दा धेरै हानी कुमार्गमा लागेको बेहोशी चित्तले पुऱ्याउँछ" त्यस्तै गरी –

"सुमार्गमा लागेको चित्त (मन) ले आमा बुबा र कुतुम्बले समेत गर्न नसक्ने उपकार मानिसलाई गर्छ"।

नराम्रा विचारलाई मलजल, गोडमेल गरी सिंचित गर्नुबाट रोक लगाउनु पर्छ, त्यस्ता विचारहरूलाई फस्टाउन दिनु हुंदैन।

मनुष्य शरीर र यो शरीरसंग जोडिएको चित्त (मन) एक चुम्बक जस्तै हो। जस्तो विचार उस्तै ब्यवहार, उस्तै विचारका साथीहरू विभिन्न दिशाबाट जोडिन पुग्छन्, जस्तै चुम्बकले फलामलाई मात्र आफूतर्फ आकर्षण गर्दछ।

Like minded People attract Like minded men

चोरहरू चोर साथीसंगको संगतमा नै रमाउँछन्, ज्ञानी ऋषिमुनीहरूको संगत ज्ञानी व्यक्तिमा नै चुम्बकसरी तानिन्छ। खराब संगतका व्यक्तिहरू असल मानिससंग मित्रता गास्न सक्दैन। उसको मन असलमा रमाउन नै सक्दैन। असल र नैतिकताको कुरा मात्र हुंदा मन रमानउ नसकेर दिक्क हुन्छ, खुशीले भरिएर बस्न सक्दैन। झिंगा र सुंगुर सफा ठाउँमा रमाउन सक्दैन, फोहरमा नै रमाउँछन्। जुन ठाउँमा मन रमाउँछ त्यहि ठाउँमा फस्ताउँछ। मनको विचार ज्ञानमा रमाए ज्ञान फस्टाउँछ आफ्नो शरीरको स्वस्थतामा रमाए स्वस्थ भई सक्षम हुन्छ, त्यस्तै अरूलाई दुःख दिनमा मन फैलिन गएमा उसको चिन्तन मनन निन्दा, चुक्ली, असत्यतामा रमाई जीवनमा दुःख फैलिएर आफैले आफैलाई हानी तिर डोऱ्याएको हुन्छ।

अहिले सम्म जति पनि जीवनमा प्राप्त गरेका घर, परिवार, सम्पत्ति सबै एक समय विगतमा मनले सोचिएका चुम्बकिय शक्तिको परिणाम नै हुन्। स्नातकमा पास भए हुन्छ, एउटा राम्रो काम पाए हुन्छ, एउटा राम्रो घर भए हुन्छ, राम्रो केटीसंग विवाह भए हुन्छ एउटा बच्चा भए हुन्छ, जुन श्रृंखलाको इच्छा विगतमा हाम्रो मनका विचारहरू नै हुन र मनको चुम्बकीय शक्ति अनुरूप श्रृंखलाबद्ध रूपले परिपूर्ति पनि हुँदै आएका छन्। त्यस्तै नराम्रा विचारले पनि दुःखहरू मनको चुम्बकीय शक्ति नै दुःख तर्फ तान्दै लगिएका हुन्छन् त्यसतर्फ समयमा नै सहि होश नपुगे जीवनमा दुःख फैलिंदै जान्छ।

मनको प्रथम बिन्दु विचारप्रति सजगताको कुरा गर्दा जातकका एक कथालाई प्रस्तुत गर्न सान्दर्भिक लाग्यो।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

एक समय एक भिक्षुलाई एक नगरसोभनी (बेश्यावृत्ति कार्यमा संलग्न कन्या) ले तीन महिनाको लागि आफू कहाँ भोजन स्वीकार गर्न अनुरोध गर्छिन्। यो कुरा भिक्षुले बुद्धको संध्याकालिन उपदेश समारोहमा निवेदन गर्छन् र सबै भिक्षु हाँस्छन्। बुद्ध हुनुहुन्छ कि यो भिक्षुको मन सजग भएको कारणले म उसलाई तीन महिना पछि आफूले गरेको सम्पूर्ण कार्यकलाप यस सभामा तिमीले प्रस्तुत गर्नु पर्छ । बुद्धको अनुमति लिई भिक्षु सोहि नगरशोभिनी कहाँ तीन महिना सम्मको लागि भोजन स्वीकार्छ र दैनिक भोजन पछि भिक्षुको अगाडि अश्लिल नृत्य गरी आफ्नो स्वभाव अनुसार हावभाव प्रस्तुत गर्छिन् । दिन बित्दै गयो सो कन्यामा भिक्षुको असल चुम्बकीय तरङ्ग वा संगतबाट कन्याको मन बिस्तारै रूपान्तरण हुन थाल्यो। नृत्यको हावभाव विस्तारै बदलिंदै भवित नृत्यमा तरङ्गित हुन थाल्यो । असल संगतको चुम्बकीय प्रभावले गर्दा ती महिनाको अन्त्यमा भिक्षुलाई सो नगरशोभिनी भन्छिन् " भन्ते, म हजूरसंग हारेर जितें। हजूरको सजगता प्रति म नतमस्तक छुं। हजूरको संगतले मेरो मन पूर्ण रूपले रूपान्तरित भयो म यो दुश्कर्मबाट विमूख हुन चाहन्छु, मलाई पनि त्यो संघमा सम्मिलित भई प्रव्रज्या लिने अनुमति दिनु होस्" ।

त्यस्तै अर्को एउटा सान्दर्भिक कथा :

एक समय एउटी कन्या ठूलो उर्लिएको नदीको किनारामा बसी कोहि उसलाई नदी पार लगाइ दिने व्यक्तिको प्रतिक्षामा थिइन् र त्यहि समय दुई जना भिक्षुहरू पनि त्यो नदी पार गरि अर्को ठाउँमा जाने काम विशेषले आई पुगेका थिए । कन्याले ती दुई मध्ये एक जनालाई नदी पार गराई दिन मद्दत मागे । त्यस मध्ये बलियो भिक्षुले कन्यालाई जुरूक्क उंचाली नदी पार गरि दिन्छ र सरासर आफ्नो बाटो लाग्छ। मनमा सजगता भएकोले उसले नारी वा पुरूष केहि वास्ता नगरि आफ्नो कर्तव्य मात्र निभाए । यो एउटा काम हो, सहयोग हो, बचाउ हो भनी काम समापन गरि आफ्नो बाटो लाग्यो। नराम्रो नकारात्मक विचार मनमा उठ्न दिएन र टिक्न पनि दिएन। अर्को भिक्षु जो साथमा थिए उसले उपदेश सभामा बुद्ध समक्ष विचार राख्छन् कि यो मेरो साथीले एक कन्यालाई नदी पार लगाई दियो । पार लगाउने भिक्षुले भन्छन् कि "मैले त्यो काम होशपूर्वक अघि नै गरिसकें जुन सहयोगी र कन्याको हितको पक्षमा मैले गरे र नराम्रा विचारलाई टिक्न पनि दिएन, फस्टाउने मौका पनि दिएनौ त्यो विचार अघि नै सकि सक्यो तर तिमीले अझ सम्म पनि ती कन्याको विचारलाई मलजल दिई राखेका छौ होशमा आऊ, अरूलाई नराम्रो सावित गर्नु भन्दा पहिला तिमी होशमा आऊ "भन्दा सभाको सबैले उसको कुरालाई अनुमोदन गर्न थालियो ।

बुद्धको अन्तिम वचन पनि "अप्पमादेन सम्पादेथ" अर्थात सदैव होशमा रहनु । बुद्ध दर्शनमा व्यवहारिक ज्ञानलाई उतार्नुमा नै बढि जोड दिईन्छ। जो जसले ज्ञान प्राप्त गरियो, तर व्यवहारमा उतार्न सकेन भने त्यसको कुनै महत्व हुँदैन। अतः बुद्ध भन्नु हुन्छ "मलाई पूजा गर्नु भन्दा ज्ञानलाई व्यवहारमा उतार" ।

यदि कुनै व्यक्ति विहारमा जाने र दैनिक ध्यानको प्रयास गर्दा पनि मन बेहोश भई सहि फाईदा प्राप्त गर्न नसक्ने हुन्छ सो कारणमा मन अशान्तको अशान्त नै व्यवहारमा कुनै फरक नै नआउने, घर परिवारमा गालि गर्ने, चुक्ली गर्ने, असत्य बोल्ने चलि नै रहन्छ। विचारको उद्‌मग बिन्दू नै मन भएकोले नराम्रा विचारलाई होशपूर्वक तुरून्त पूर्णविराम र राम्रो विचारलाई चिन्तन मनन गरि मलजल दिई सिञ्चित गर्नु सबै भन्दा उत्तम हुन आउँछ।

॥ भवतु सब्ब मङ्गल ॥

बनेपा ध्यानकुटी विहार, मेत्ता सेन्टर (मैत्री केन्द्र) लाई सहयोग

१) नेपाल सुन चाँदी व्यवसायी संघ, काभ्रेबाट रु. २५,०००/-
२) निर्मला मानन्धर, असन, कमलाक्षीबाट रु. २०००/-
३) नानी मैंया गुरुङ्ग घले, जोरपाटीबाट - रु. १०००/–
४) प्रज्ञान तुलाधर, भोटाहिटीबाट रु. १०००/-
५) नारांदेवी मानन्धर, बनेपाबाट रु. १०००/-
६) प्रेमज्योती शाक्य, बनेपाबाट रु.५००/-
७) राकेश शाक्य, बनेपाबाट रु. ५००/-
८) सुरेकर शाक्य, भिमसेनस्थान, काठमाडौंबाट रु. ५००/-
९) तुयू लक्ष्मी, अशोक रत्न शाक्य परिवार बनेपाबाट खाद्यान्न प्रदान ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

बुद्धविहारको मैत्रीपूर्ण आह्वान

विहारको सैद्धान्तिक मान्यता

आध्यात्मिक सुखशान्ति, प्रफुल्लित, सकारात्मक सोच, सशक्त र सच्चरित्रवान व्यक्तित्व निर्माण गर्ने उद्देश्यले तथागत गौतम बुद्धको ध्यान र ज्ञानको अभ्यास गराउनका लागि विहारको आवश्यकता रहेको हो । विहार निर्माणको मुख्य प्रयोजन नै अप्रसन्नहरूलाई प्रसन्न बनाउन र प्रसन्न हुनेहरूलाई झन् प्रसन्न बनाउने कार्यमा समर्पित प्रव्रजित (भिक्षु, श्रामणेर तथा प्रव्रजित गुरुमां) हरू बस्ने, नयाँ प्रव्रजितहरूलाई दक्ष बनाउने र सर्वसाधारणहरूले ध्यानको अभ्यास र ज्ञानलाई बुझ्ने हो । यही आधारभूत मान्यतामा टेकेर समुदायमा शान्ति, उच्चमनोबलयुक्त नागरिकहरूको चरित्र निर्माणमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने उद्देश्यले दिवंगत भिक्षु सुमंगल महास्थविरले २०३४ सालमा यस बुद्धविहार निर्माण गर्नुभएको हो ।

विहारको पुनःनिर्माण :

यस विहारको स्थापना हुँदादेखि धम्महलको रूपमा प्रयोग गर्दै आएको भवन पुरानो, साँघुरो एवं २०७२ बैशाख १२ गतेको विनाशकारी भूकम्पले समेत केही क्षति भएको थियो । विहार प्रमुख श्रद्धेय भिक्षु कोण्डन्य महास्थविरको नेतृत्वमा धम्महल भवनसहितको संरचनाले ओगटेको क्षेत्रफललाई बढाएर ८ हजार ५ सय ५७ वर्गमिटरमा विहारको कलात्मक र नेपाली मौलिक शैली अपनाई तीन तल्ले भवन निर्माण गर्न लागिएको हो ।

विहारको नयाँ भवनको प्रयोजन :

- करिब ३ सय जनाले सामूहिक रूपमा बसेर ध्यान र धर्मदेशना श्रवण गर्न सहजयुक्त धम्मागार हुने ।
- बुद्धधर्मका विविध विषय, बौद्ध सरोकारका विषयमा अन्तर्क्रिया, गोष्ठी, बैठक तथा सभा गर्न मिल्ने धार्मिक कक्ष हुने ।
- प्रव्रजितहरूलाई बुद्धधर्मसंगै विविध विषयमा अभिमुखीकरण, प्रशिक्षण एवं तालिम दिन ।
- काम विशेषले विभिन्न जिल्ला र देशबाहिरबाट आउने आगन्तुक प्रव्रजितहरू बस्न ।
- भिक्षुहरूको लागि विहार केन्द्रको रूपमा रहनेछ ।

विहारको नयाँ भवनको अनुमानित खर्च :

पुनः निर्माणाधिन विहारको नयाँ भवन निर्माण गर्न करिब चार करोड रूपैयाँ लाग्ने अनुमान गरिएको छ ।

विहारको संस्थागत उद्देश्य :

१. यस बुद्धविहारले मुनाफारहित जनहितकारी धार्मिक सामाजिक संस्थाको रूपमा चतुपरिषद् (भन्ते-गुरुमाँ, उपासक तथा उपासिकाहरू) लाई समेटेर नेपालमा थेरवादी बुद्धशासनको उन्नति र अभिवृद्धि

Downloaded from http://www.dhamma.digital

गर्ने यावत क्रियाकलापलाई निरन्तरता दिने ।

२. शान्तिनायक गौतम बुद्धको उपदेश प्रचार प्रसार गर्ने, बुद्धधर्म दर्शनसम्बन्धी ग्रन्थ प्रकाशन तथा पत्र-पत्रिका प्रकाशन गर्ने ।

३. थेरवादी बुद्धशासनमा प्रव्रजित भिक्षुहरूको लागि यो विहार केन्द्रको रूपमा रहनेछ ।

४. बुद्धशिक्षाका अनुयायी चतुपरिषद् एवं युवा वर्गका लागि अध्ययन केन्द्रको व्यवस्था गर्ने, बुद्धधर्म, इतिहास, दर्शन, साहित्य, कला, बौद्ध संस्कृतिसम्बन्धी परियत्ति शिक्षा प्रचार गर्ने, प्रशिक्षण-तालिम शिविर को आयोजना, गोष्ठी, सेमिनारको आयोजना तथा सम्बद्ध महत्वपूर्ण तीर्थस्थलहरूको अध्ययन-भ्रमण गर्ने/गराउने ।

५. समान उद्देश्य भएका राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाहरूसित मित्रता गाँसी धर्मप्रचार प्रसार गर्ने, सहकार्य तथा सम्बन्ध कायम गर्ने, आवश्यकता र अनुकूलता हेरी प्रकृयागत रूपमा संस्थागत आवद्धता गर्ने ।

६. बौद्ध वृद्धाश्रमको संचालन र विकासका लागि सहयोग गर्ने, विहारअन्तर्गत आश्रमको संरक्षण वा संचालन गर्ने, ध्यान साधनाको विकास कार्यका सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

बुद्धविहारका मुख्य गतिविधि :

चतुपरिषद् (भन्ते-गुरुमाँ, उपासक तथा उपासिकाहरू) लाई समेटेर नेपालमा बुद्धधर्मको विकास र विस्तारका कार्यहरू संचालन ।

- बुद्धधर्म दर्शनसम्बन्धी ग्रन्थ प्रकाशन तथा पत्र-पत्रिका प्रकाशन ।
- युवा वर्गका लागि बुद्धधर्म, इतिहास, दर्शन, साहित्य, कला, बौद्ध संस्कृतिसम्बन्धी अध्ययन, प्रशिक्षण ।
- बौद्ध वृद्धाश्रमको संचालन र विकासका लागि संरक्षण प्रदान ।

अन्तमा : सहयोगार्थ मैत्रीपूर्ण आह्वान :

विगत चारदशकदेखि बुद्धधर्मको विकास र विस्तार, सामाजिक, शैक्षिक एवं लोककल्याणकारी कार्यमा कार्यरत यस बुद्धविहारको पुनः निर्माण कार्य समयमै सम्पन्न गर्नका लागि श्रद्धालु दाताहरूलाई यथाश्रद्धा यथा सहयोगको लागि बुद्धविहार पुनः निर्माण समिति एवं बुद्धविहार परिवार सम्पूर्ण महानुभावहरूसँग हार्दिक आग्रह गर्दछौं ।

यस अतिरिक्त बुद्धविहारको **Siddhartha Bank** मा रहेको खाता नं. **01715312914** मा पनि रकम जम्मा गरी विहारलाई जानकारी गर्न/गराउन सकिनेछ ।

विहारलाई यसरी सहयोग गर्न सकिने छ :

- व्यक्तिगत नगद तथा जिन्सी दान
- संस्थागत नगद तथा जिन्सी दान
- विहारको कुनै भाग (कोठा, बैठक कक्ष आदि) को निर्माण प्रायोजन वा दान
- विहारमा स्थापना गर्ने मूर्ति, झ्यालढोका आदिको प्रायोजन
- धार्मिक कृयाकलापबाट चन्दा संकलन गरेर
- अग्रिम प्रतिबद्धतासहित क्रमिक रूपमा सहयोग गरेर

नोट : रु. ५०,००० वा सो भन्दा बढी आर्थिक सहयोग गर्नुहुने महानुभावहरुको नाम शिलापत्रमा उल्लेख गरिने जानकारी गराईन्छ ।

विस्तृत जानकारीका लागि :

बुद्धविहार पुनः निर्माण समिति/बुद्धविहार परिवार

विहारमार्ग, भृकुटीमण्डप, काठमाडौं-२८

फोन : ४२२६७०२, ९८५१०४६१८८

बुद्धविहार पुनः निर्माण समितिसम्बद्ध व्यक्तित्वहरू

धर्मानुशासक:

संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

संघउपनायक डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर

संरक्षक दाता :

उपासक द्रब्यमानसिंह तुलाधर (भाईराजा साहु)

उपासिका बसुन्धरा तुलाधर

सल्लाहकार परिषद :

भिक्षु मैत्री महास्थविर

(अध्यक्ष, अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ)

भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविर

भिक्षुणी धम्मवती गुरुमां

उपासक श्री पञ्चवीरसिंह तुलाधर

बखत बहादुर चित्रकार

Downloaded from http://www.dhamma.digital

अकित्ति जातक क्रमशः

यस संसारमा धेरैजसो मानिसहरू आफ्ना छोरा, श्रमिती, धनसम्पत्ति तथा अरू प्रिय वस्तुहरू जति प्राप्त भएपनि त्यसबाट (भौतिक सम्पत्तिबाट) उनीहरूले सन्तुष्टी प्राप्त गर्न सकिरहेका छैनन् । उनीहरूको मन असीमित लोभले ग्रस्त छन् । यसरी नै उनीहरूको मन यस्तो द्वेष (क्रोधी) भावनाले पनि ठाउँ ओगटेको छ, जुन भावना जाग्ने बित्तिकै आफूसंग रहेका खेत, सुनचाँदी, गाई, घोडा तथा दासहरू जस्ता चल अचल धनसम्पत्तिहरू सबै नाश हुन सक्छन् । यस्तो खतराले युक्त भएका लोभ र द्वेष चित्तबाट अलग्ग भएर रहनको लागि मैले यहाँ बसी ध्यान गर्दैछु ।

मैले मेरो जीवन रहुञ्जेल सधैं आफ्नो मनको इच्छा पूर्ण हुने गरी दान दिनको लागि दान दिने बस्तु र दान लिने याचक यसरी नै प्राप्त गर्न सकुँ भन्ने मेरो ठूलो अभिलाषा छ । दान दिने समयमा मेरो मनमा कुनै पनि अनुताप नभई सधैं प्रसन्नता छाइरहोस् भन्ने पनि कामना गर्दछु ।"

अकित्तिको यस्तो महान संकल्प सुनी याचक ज्यादै अचम्म मान्दै अकित्तिको असाधारण संकल्प पूरा होस् भन्ने कामना गर्दै फर्के ।

अकित्तिले आफ्नो जीवनभर त्यहीं रही ब्रह्म विचार को ध्यान गर्दै त्याग चित्तलाई झन झन सुदृढ पार्दै बाकी जीवन सफलता पूर्वक बिताए ।

तर अकित्तिको बहिनी यशवती भने आफ्नो दाजु विछोड भएको पीरले दाजुलाई खोज्दै विरह गर्दै ध्यान लाभ गर्न सकिनन् । ❖

• सुनारले अलि-अलि गरेर चाँदीको कसर निखारे झैं मेधावी पण्डितले पनि अलि-अलि गरी क्रमशः आफ्नो चित्तमल निखार्नु पर्छ ।

• जसरी फलामबाट निस्केको खियाले फलामलाई नै खान्छ, त्यसरी नै केवल सदाचार को उल्लंघन गर्ने व्यक्तिलाई उसको कर्मले उसलाई नै दुर्गतीमा पुऱ्याउँछ । – धम्मपद

मृत्यु कसैले टार्न सक्दैन

✍ नरेन्द्र नाथ भट्टराई

संसार एउटा रंगमञ्च मात्र हो । जस्तो सबै कलाकारको अभिनय गर्ने समय, अभिनयको क्रम, पर्दामा देखिने समय र पर्दाबाट अलग हुने सबै कुरापहिले नै तोकिएको हुन्छ, त्यस्तै गरी हाम्रो जीवन, मृत्यु र यस बीचका हर घटना पनि सबै पूर्व निर्धारित छन् । कसैले यसका एक रौं सम्म पनि तलमाथि यताउति पार्न सक्दै न । अहंकारलाई अँगालेर यताउति गर्न खोज्नु नै विपदमा पर्नु हो ।

कुनै समयमा एउटा देशका राजा सुतिरहेका थिए । रातमा अचानक ती राजाको निन्द्रा खुलेछ । यसो आँखा खोल्छन् त मध्यरात १२ बजेको समय, यमराज अगाडि उभिरहेका । राजा घबराए । "नडराऊ । अहिले म तिमीलाई लिन आएको होइन । राजा भएकाले तिमीलाई खबर सम्म गर्न आएको हुँ । भोलि साँझ सात बजे मात्र लिन आउनेछु । ठीक समयमा ठीक ठाउँमा बसिराख ।" यति भनी यमराज अन्तर्ध्यान भए । राजा रातभरि सुत्न सके नन् । के गरेमा यमको हातबाट बच्न सकिएला भनी भोलिपल्ट विहान सबैरै सबै मन्त्री र भारदार जम्मा गराई सल्लाह मागे । कसैले पनि यसो गरेदेखि बच्न सकिन्छ भनेर यकीन सल्लाह दिन सकेनन् । एकजना मन्त्रीले भने, "यहाँ यसरी समय बिताउन भएन । भरे साँझ यमराज यहीं आउनेछन् । तसर्थ जतिसकेको चाँडो यहाँबाट भाग्नुपर्‍यो । आफ्नो राज्यकै सीमाबाहिर पुग्न सकेमा मात्र कालको पंजाबाट छुटकारा होला, अरू कुनै उपायले पनि केही लाग्दैन ।" त्यो कुरा राजा र अरू सबैलाई पनि चित्त बुझ्यो । राजा उतिखेरै सबभन्दा छिटो दौड्ने घोडामा चढेर टाप कसे । साँझ पर्दा नपर्दै सीमाना पारि पुगेर बल्ल बचें भन्ठानी घोडाबाट ओर्लेर एउटा रूखमुनि उभिएर पसीना यस्सो के पुछ्न् लागेका थिए, कसैको चीसो हातले पछाडिबाट घाँटीमा समाएको थाहा पाए । यस्सो फर्केर हेर्छन त उही काल । हाँस्दै कालले भने–

"हे राजा ! धन्यवाद छ तिमीलाई र साथै तिम्रो घोडांलाई पनि । किनकि यही स्थान र समय नै थियो । तिमीलाई लैजाने ।" यति भन्दै यमले राजालाई लिएर गए । ❖

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मरण अवश्यम्भावी खः स्वीकार मयासें मगाः

✍ त्रिरत्न मानन्धर

ल्वचं कयेका च्वनेमाःगु व मरणशील शरीर घाना जूपिं प्राणीपिंसं जितः रोग मजूसा जिउ वा सी म्वाःसा जिउ धकाः चिन्तन यानाच्वनी । तर थुगु चिन्तन गबलें हे पूमवनीगु खँ बुद्धं चतुआर्य सत्यया खँ ध्वाथुइकेगु इलय् कनाबिज्याःगु खः ।

खुला न्ह्वंनिसें पित्त थैलीया नलिया क्यान्सर जुयाः बेलायतय् उपचार याना च्वँच्वं ल्वय् लाइ मखुगु यकीन जुइवं नेपालय् हे लिहाँ वयाः जीवन त्याग यायेगु धकाः थःगु हे अस्पतालय् वासः यानाच्वंम्ह नेपाःया नांजाःम्ह नशा विशेषज्ञ डा. उपेन्द्र देवकोटाया वंगु २०७५ असार ५ गते कुन्हु मृत्यु जुल । मरण धयागु सामान्य नियम खः जीवनया प्रत्येक न्हि आपालं मनूत सिनाच्वनी तर डा.देवकोटाया मरण नेपाःया मनूतय्गु लागिं छगू बिस्कं कथंया अनुभूति जुया बिल । लोकंह्वाःम्ह डाक्टर नापं सञ्चार माध्यमपाखें विशेष महत्व बियाः वय्कःया अवस्थाया बारे निरन्तर समाचार सम्प्रेषण जूगुलिं मनूतय्त वय्कःया ल्वय्या बारे सुसूचित जुइगु अवसर प्राप्त जुल ।

सुयातं ल्वचं कल धाःसा परिवार व डाक्टर पाखें सान्त्वना बिबिउँ उपचार यानाच्वनी । असाध्य ल्वय् जुयाः ल्विगिं छुं न्हि तक जक म्वाइगु परिस्थितिइ नं डाक्टर वा परिवारजनपिंसं ल्वय् लनी तिनि धका हःपाः बियाः मन थकया च्वनी । ल्विगि नं डाक्टरया वासलं लाई तिनि धकाः आशावादी जुयाः म्वानाच्वनी । तर छम्ह डाक्टर गुम्हेस्यां ल्वय्या विभिन्न पहलुयात पूर्ण रूपं सिउ, अन्तिम अवस्थाय् थ्यंगु सिउम्ह वयात सान्त्वना बीगु क्षमता न उपचारक डाक्टरतय्के दु न परिवार पाखें हःपा बीगु हे परिस्थिति दु । ल्वय् लाइमखुगु व मृत्यु निश्चित जुइगु अवस्थाय् मृत्युयात पिया च्वनेगु धयागु धात्थें पीडादायक अवस्था जूवनी । उगु पीडा डाक्टर देवकोटां फयावन ।

अन्तिम ई न्ह्यःने वः लिसे मनूत संवेदनशील जुइगु दर्शन व अध्यात्मया बः कयाः थःत थम्हं हःपाः बीगु खँ वय्कःया अन्तिम अवस्थाया चिन्तनं प्रस्ट याः । जन्म जुइवं सकल प्राणीपिं मरण पाखे ब्वां वनाच्वनी । मरण ध्रुवं सत्य खः । डाक्टर धयापिं जीवन व मृत्यु दुरीयात भतीचा तापाकीपिं जक खः । जीवनय् आपलं ज्या बाँकी दयाच्वनी तर दकसिबे तःधंगु ला मृत्यु जुइगु नं तःधंगु ज्या खः, उगु ज्या बाँकी दनि धका : रोगं ग्रस्त जुइकाः मृत्यु निश्चित खंकाः वय्कःपाखें अभिव्यक्त जूगु वाक्य धात्थें मार्मिक जू । मरणयात स्वीकार यायेमाःगु बाध्यतां पिज्वःगु शब्द खः वय्कःया ।

मरणं छगू तःधंगु दुःख व भय खः । पुनर्जन्मय् विश्वास मयाइपिं थःगु शरीर नौ जुयाः चाय् ल्वाकज्याः वनी धकाः थःगु अस्तित्व मदइगु चिन्तन यानाः भयभीत जुयाच्वनीसा पुनर्जन्मय् विश्वास याइपिं चाहिँ छगू भवं मेगु भवय् जन्म जूवनीगु अनिश्चितताया परिकल्पनां भयभीत जुयाच्वनी । निगुलिं चिन्तन मनूतय्त पीडादायी जुयाच्वनी । मृत्यु धयागु थुलि भयावह खः कि छम्ह अवीचि नरक थेंज्याःगु दुःखं जाःगु भवं च्युत जुइगु अवस्थाय् नं गुगु भवं च्युत जुइगु धयागु उम्ह प्राणी न्ह्याग्गु नं अवस्थाय् नं व सिबें बांलाःगु भवय् जन्म जुइगु खः, उज्वःगु मृत्यु खनाः नं ग्यानाच्वनी धकाः भगवान बुद्धं धयाबिज्याःगु दु ।

संसारया अनित्य स्वभाव, दुःख स्वभाव व अनात्म स्वभावयात सीकाः मरणयात स्वाभाविक कथं कायेमाःगु व उकियात मेगु बांलाःगु भव दयेकेगु अवसर कथं कायेमाःगु खँ भगवान बुद्ध व ध्यानी गुरूपिंसं धयाच्वनी । "मरणं तं हि जीवितं" अर्थात म्वानाच्वनागु हे सीत खः धकाः म्वायेगु कला नापं सीगु कला नं सीकाच्वने माःगु खँ बुद्धं कनाबिज्याःगु दु । मृत्युया ई निश्चित मदु । मचा ल्यायम्ह, वृद्धकाल न्ह्यागु क्षण न. मृत्युया सम्भावना दुगु क्षण खः । उकिं थुकियात न्ह्याबलें स्मरण यानाच्वनेमाः व उकियात स्वाभाविक कथं काये सयेकेमाः धकाः भगवान् बुद्धं मरणानुस्सतिया उपदेश बियाबिज्याःगु खः । वसपोलया धापू अनुसार मरण जुइमाःगु थुगु भवय् मरण भययात सहज वरण यायेत मरणानुस्सति भावना आवश्यक जू ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

मरण इलय् गुलि शान्तपूर्वक सासः त्वःते फइ उलि हे च्युति (अन्तिमं चित्त बांलानाः मेगु भवया प्रतिसन्धि (न्हापांगु) चित्त बांलाइगु जुयाच्वन । शान्तपूर्वक मरण महत्वपूर्ण खः । मृत्यु छगू स्टेशनं मेगु स्टेशन वने थें खः धकाः विश्वविपश्यनाचार्य श्री सत्यनारायण गोयन्कां धयाबिज्याःगु दु । अन्तिम अवस्थाय् जुइगु चित्तया विक्षिप्ततां भावी जीवन सुथां मलाइगु खँ वसपोलं बारम्बार कना बिज्याःगु दु ।

मरणयात न्ह्याब्लें सम्भावनाया परिधिइ तयाः चिन्तन याना च्वनेफत धाःसा चित्त विक्षिप्त मजुसे म्वाये फइगु नापं अकुशल कर्मपाखें तापानाच्वनीगु अवसर प्राप्त जुइगु खँ भगवान बुद्धं धयाबिज्याःगु दु । धम्मपदया गाथा कथं मूर्खपिसं जक छन्हु सीमानि धकाः बिचाः याई मखु, सीमानि धयागु विचार यायेवं कलह शान्त जुया वनी व उमिगु वर्तमान बांलानाः भविष्य सुनिश्चित जूवनी ! मरणयात स्मरण याये मफयाः हे म्वानाच्वंपिं मनूत विभिन्न कथंया अकुशल कर्म प्रवृत जुयाच्वनी । द्वेष दुर्भावना, अहंकार व कलहया कारण नं मरणयात वाः चायेके मफुपिंत उत्पन्न जुइगु खः ।

फय् वयाच्वंथाय् मत सी थें आयु क्षय जुयाः थ्व शरीर क्षय जुयावनीगु स्वभाव, जन्म जुइवं हे घातकं लित्तुलिना जुइ थें मृत्युं लिनाच्वनीगु स्वभाव, सितु च्वकाय् च्वंगु लःया फुति थें, पल्पसा त्वइ थें लः प्वप्वः चाथें पलख जक अवस्थित जुयाः मदयावनी थें ज्याः गु थ्व शरीर, न्ह्याक्व हे धन दःसां नं, सः सिउसां नं, यशस्वी, बलवान, प्रज्ञावान आदिपिं सकलें सिना वनीगु स्वभावयात स्मृतिइ तयाः मृत्युया भयपाखें विक्षिप्त मजुसे म्वाये फुसा जीवन धन्य जुइगु खँ भगवान बुद्धं मरणानुस्सति सुत्रय् धयाबिज्याःगु खः । डा. देवकोटाया मरणं सीकेमाःगु पाठ नं थ्व हे खः । ❖

सूचना !

भिक्षुणी धम्मवती गुरूमांको ८५ औं जन्मोत्सवको शुभ उपलक्ष्यमा भिक्षु महासंघबाट सप्ताहब्यापी अभिधर्म पाठ एवं धर्मदेशना भइरहेको छ । यस कार्यक्रममा सहभागी हुन इच्छुक सम्पूर्ण श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूलाई हार्दिक निमन्त्रणा गरिएको छ ।

मिति : **२०७५ साल श्रावण ६ गते आइतवार देखि १३ गते आइतबार सम्म ।**

स्थान : **धर्मकीर्ति विहार, धम्महल ।**

समय : **बिहान ७ बजे देखि ९ बजे सम्म ।**

आयोजक :

धर्मकीर्ति विहार, परिवार

श्रीघः नःघः टोल, काठमाडौं ।

बुद्ध सम्वन्धी केही जानकारीहरू –

★ प्रसेनजीतकी छोरी सुमना राजकुमारीले आफू जहाँ जन्मे पनि सुमना नाम नै रहोस् भनी प्रार्थना गरेर आएकी थिइन् । *(साभार- बौद्ध दर्पण)*

Downloaded from http://www.dhamma.digital

श्रद्धेय संघनायक अश्वघोष भन्तेया भिं बुदिंया भिन्तुना

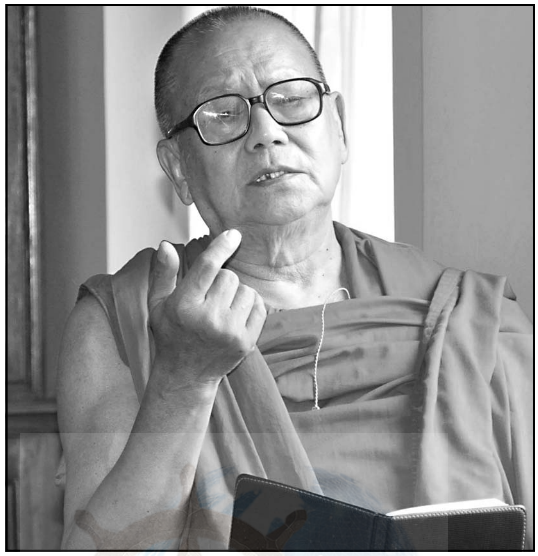

पूज्य संघनायक अश्वघोष भन्ते वि.सं. १९८४ साल जेष्ठ ३१ गते सोमबाः कुन्हु यलया ओकुबहालय् बाः चन्द्रज्योती शाक्य व मां लक्ष्मीमाया शाक्यया कोखं चीधिकःम्ह काय् जुयाः जन्म जुयाबिज्यात । वसपोल भन्ते सरल, नरम तरिकां ध्वाथुईक धर्म उपदेश कनाबिज्याईम्ह खः । न्ह्याबलें बुद्धया उपदेशयात मनन यानाः थःगु जीवनय् बाँलाक छ्यले सयकाः आचारण याय्माः थःगु स्वभाव भिंकेमाः धकाः धर्मउपदेश याना बिज्याईम्ह भन्ते खः ।

वसपोल भन्ते थः गथे पर नं अथेहे धयागु सोच दयकाः थःगु बानी व्यवहार बाँलाकेमाः ढंग दयकाः ज्या याय् सय्कयमाः मन शुद्ध याय्माः मनं खंकाः ज्या याय् सयक्यमाः नैतिकता दयक्यमाः धकाः न्ह्याबलें उपदेश बियाबिज्याई । उपदेश न्यनाथें व्यवहारे छ्य्ले सय्कयमाः स्यना भत्तु ज्वी मज्यू । थम्हं थू थें करपिन्त नं उपकार ज्वीगु ज्या याय्माः धयाबिज्याई । भन्तेयागु उपदेश न्यनेबले मन हे याउँसे च्वं । खतु मन जक याउँसे च्वंकेगु मखु उपदेशयात व्यवहारय् छ्य्लाः ज्या यात धासा जक धाथें भन्तेया शिष्य शिष्या धाय् ल्वई ।

भन्ते नं धयाबिज्याई , "फुकसितं तं पिकाय् मते धकाः धाय्गु तर जितः हे नं तं वय् यो जिके नं भ्कोके ज्वीगु बानी दु । अथे ज्वीमज्यू धकाः स्यूसां भ्वात्त हे तं वययो । जिगु बानी खनीबले जितः मछाःसे नं च्वं । भन्तेया थःगु कमजोरीयात उलेगु बानी दु । मनय् सुचुका तय्गु बानी मदु । भन्तेया विशेषता खः थ्व । भन्तेया मेगु विशेषता धयागु ईयात तसकं ख्याल तय्गु । धाःगु इलय् ठिक्क ज्याभ्वः न्ह्याःसा लयताया विज्याई । नत्रसा धाथेंहे भ्कोके नं जुयाबिज्याई । छको धर्मकीर्ति विहारे छगू ज्याभ्वले भन्तेयात सःताहय्गु जिम्मा जितः बिल । जिं भन्तेयात सःताः ज्याभ्वले बिज्याका । तर ज्याभ्वः छघौ लिपा तिनि न्ह्यात । भन्तेया उकुस मुकुस जुल थें । जितः स्वयाः भ्कोके जुयाः धया बिज्यात– "थ्वं याना काः ज्याभ्वः न्हयाइगु गुबले धका नं मस्यूम्ह ।"

जिला मछालाः छुयाय् छुयाय् जुल । गुलि तकला भन्तेया न्ह्योने वने हे मछाल । पाठक वर्गया लागि ध्वाथुईक, सरल भाषं चवसु व सफू अश्वघोष भन्तेया विशेषता खः जिमि मां लक्ष्मीनानी तुलाधरं धयादी– "भन्ते नं मधयाथे च्वंक धाय्सः मन्यंकू थें च्वंक न्यके सः । वसपोलं मने दुनेथ्यंक थ्वीक धर्मदेशना याना बिज्याईगु गुलि बाँलाः गुलि हिसि दु ।

मा नं धाःगु खँ आः जिं नं महशुस यानाच्वना । भगवान बुद्धया उपदेशयात व्यवहारिक जीवनय् छ्य्ले सयक्यमाःगु खँयात बाखँया रूपय् कनेगु भन्तेया मेगु ग्यसुलाःगु विशेषता खः ।

न्हय्न्यादँ ताःहाकःगु प्रव्रज्या जीवनय् भन्तेया त्याग तपस्या खनाः दुनुगलं निसं मैत्री श्रद्धां जाःगु भावनां वसपोलयात हनाबना तसे अभिवादन प्रकट यानाच्वना ९२ दँया ज्याथ बँशय् नं वसपोलया उत्साह व जोशं वसपोलयात ज्याथः मयाःनि । थौतक नं वसपोलया सक्रियताय् बुद्ध शासन चीरस्थाई ब्यलय यक्को तिवः जुयाच्वंगु दु । वसपोलया थुगु उत्साह न्हूगु पुस्ताया उपासक उपासिकापिनिगु लागि उलि हे उत्प्रेरक जुयाच्वंगु दु ।

वसपोलयात भिं उसाँय व ता आयूया आशिका यासै बुद्ध शासनय् न्ह्यानाच्वनेमा धकाः भिं बुदिंया भिन्तुना दय्छानाच्वना ।

*प्रस्तुती- **प्रेमलक्ष्मी तुलाधर,** इ्तं*

Downloaded from http://www.dhamma.digital

The Bull Called Delightful–28

(All Deserve Respect)

Once upon a time, in the country of Gandhara in northern India, there was a city called Takkasila. In that city the Enlightenment Being was born as a certain calf. Since he was well bred for strength, he was bought by a high class rich man. He became very fond of the gentle animal, and called him 'Delightful'. He took good care of him and fed him only the best.

When Delightful grew up into a big fine strong bull, he thought, "I was brought up by this generous man. He gave me such good food and constant care, even though somethimes there were difficulties. Now I am a big grown up bull and there is no other bull who can pull as heavy a load as I can. Therefore, I would like to use my strength to give something in return to my master."

So he said to the man, "Sir, please find some wealthy merchant who is proud of having many strong bulls. Challenge him by saying that your bull can pull one hundred heavily loaded bullock carts."

Following his advice, the high class rich man went to such a merchant and struck up a conversation. After a while, he brought up the idea of who had the strongest bull in the city.

The merchant said, "Many have bull, but no one has any as strong as mine." The rich man said, "Sir, I have a bull who can pull one-hundred heavily loaded bullock carts." "No, friend, how can there be such a bull? That is unbelievable!" said the merchant. The other replied, "I do have such a bull, and I am willing to make a bet."

The merchant said, "I will bet you a thousand gold coins that your bull cannot pull a hundred loaded bullock carts." So the bet was made and they agreed on a date and time for the challenge.

The merhcant attached atogether on-hundred big bullock carts. He filled them with sand and gravel to meake them very heavy.

The high class rich man fed the finest rice to the bull called Delightful. He bathed him and decorated him and hung a beautiful garland of flowers around his neck.

Downloaded from http://www.dhamma.digital

Then he harnessed him to the first cart and climbed up onto it. Being so high class, he could not resist the urge to make himself seem very important. So he cracked a whip in the ar, and yelled at the faithful bull, “Pull, you dumb animal! I command you to pull, you big dummy!”

The bull called Delightful thought, “This challenge was my idea! I have neer done anything bad to my master, and yet he insults me with such hard and hard words!” So he remained in his place and refused to pull the carts.

The merchant laughed and demanded his winnings from the bet. The high class rich man had to pay him the one-thousand gold coins. He returned home and sat down, saddedned by his lost bet, and embarrassed by the blow to his pride.

The bull called Delightful grazed peacefully on his way home. When he arrived, he saw his master sadly lying on his side. He asked, “Sir, why are you lying there like that? Are you sleeping? You look sad.” The man said, “I lost a thousand gold coins because of you. With such a loss, how could I sleep?”

The bull replied, “Sir, you called me 'dummy'. You even cracked a whip in the air over my head. In all my life, did I ever break anything, step on anything, make a mess in the wrong place, or behave like a ‘dummy’ in any way?” He answered, “No, my pet.”

The bull called Delightful said, “Then sir, why did you call me ‘dumn animal’, and insult me even in the presence of others? The fault is yours. I have don’t nothing wrong. But since I feel sorry for you, go again to the merchant and make the same bet for two-thousand gold coins. And remember to use only the respectful words I deserve so well.”

Then the high class rich man went back to the merchant and made the bet for two-thousand gold coins. The merchant thought it would be easy money. Again he set up the one-hundred heavily loaded bullock carts. Again the rich man fed and bathed the bull, and hung a garland of flowers around his neck.

When all was ready, the rich man touched Delightful's forehead with a lotus blossom, having given up the whip. Thinking of him as fondly as if he were his own child, he said, “My son, please do me the honor of pulling these one-hundred bullock carts.”

Lo and behold, the wonderful bull pulled with all his might and dragged the heavy carts, until the last one stood in the place of the first.

The merchant, with his mouth hanging open in disbelief, had to pay the two-thousand gold coins. The onlookers were so impressed that they honored the bull called Delightful with gifts. But even more important to the high class rich man than his winnings, was his valuable lesson in humility and respect.

The moral is: Harsh words bring no reward. Respectful words bring honor to all.

to be continue ...

(Source: Prince Goodspeaker)

Downloaded from http://www.dhamma.digital

Children Corner

The Golden Plate (Greed and Honesty)

Once upon a time in a place called Seri, there were two salesmen of pots and pans and hand-made trinkets. They agreed to divide the town between them. They also said that after one had gone through his area, it was all right for the other to try and sell where the first had already been.

One day, while one of them was coming down a street, a poor little girl saw him and asked her grandmother to buy her a bracelet. The old grandmother replied, "How can we poor people buy bracelets?" The little girl said, "Since we don't have any money, we can give our black sooty old plate." The old woman agreed to give it a try, so she invited the dealer inside.

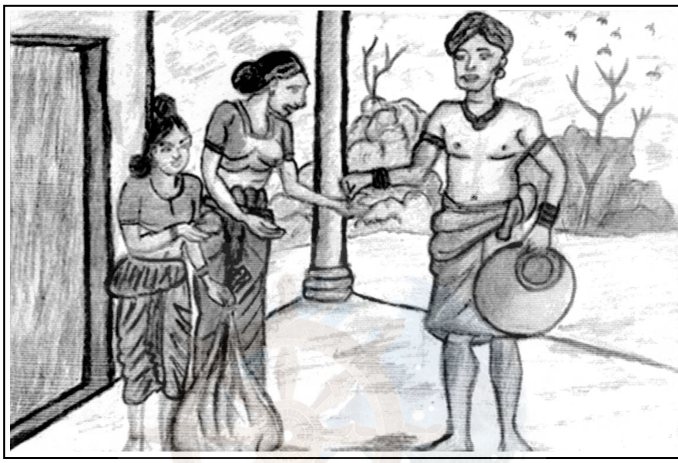

The salesman saw that these people were very poor and innocent, so he didn't want to waste his time with them. Even though the old woman pleaded with him, he said he had no bracelet that she could afford to buy. Then she asked, "We have an old plate that is useless to us, can we trade it for a bracelet?" The man took it and, while examining ti, happened to scratch the bottom of it. To his surprise, he saw that underneath the black soot, it was a golden plate! But he didn't let on that he had noticed it. Instead he decided to deceive these poor people so he could get the plate for next to nothing. He said, "This is not worth even one bracelet. There's no value in this. I don't want it!" He left, thinking he would return later when they would accept even less for the plate.

Meanwhile the other salesman, after finishing in his part of town, followed after the first as they had agreed. He ended up at the same house. Again the poor little girl begged her grandmother to trade the old plate for a bracelet. The woman saw that this was a nice tender looking merchant and thought, "He's a good man, not like the rough-talking first salesman." So she invited him in and offered to trade the same black sooty old plate for one bracelet. When he examined it, he too saw that it was pure gold under the grime. He said to the old woman, "All my goods and all my money together are not worth as much as this rich golden plate!"

Of course the woman was shocked at this discovery, but now she knew that he was indeed a good and honest fellow. So she said she would be glad to accept whatever he could trade for it. The salesman said, "I'll give you all my pots and pans and trinkets, plus all my money, if you will let me keep just eight coins and my balancing scale, with its cover to put the golden plate in." They made the trade. He went down to the river, where he paid the eight coins to the ferry man to take him across.

By then the greedy salesman had returned, already adding up huge imaginary profits in his head. When he met the little girl and her grandmother again, he said he had changed his mind and was willing to offer a few cents, but not one of his bracelets, for the useless black sooty old plate. The old woman then calmly told him of the trade she had just made with the honest salesman, and said, "Sir, you lied to us."

The greedy salesman was not ashamed of his lies, but he was saddened as he thought, "I've lost the golden plate that must be worth a hundred thousand." So he asked the woman, "Which way did he go?" She told him the direction. He left all his things right there at her door and ran down to the river, thinking, "He robbed me! He robbed me! He won't make a fool out of me!"

From the riverside he saw the honest salesman still crossing over on the ferry boat. He shouted to the ferry man, "Come back!" But the good merchant told him to keep on going to the other side, and that's what he did.

Seeing that he could do nothing, the greedy salesman exploded with rage. He jumped up and down, beating his chest. He became so filled with hatred towards the honest man, who had won the golden plate, that he made himself cough up blood. He had a heart attack and died on the spot!

The moral is "Honesty is the best policy."

*(Source: **Lumbini** Journal, Vol. 20, BE 2561, May 2017)*

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धर्मकीर्ति विहार

गतिविधि

२०७५ जेष्ठ २६ गते
कक्षा- १०५ औ अंश

विषय : राग पेय्यास दुक निकाय (अंगुत्तर निकाय)

प्रवचक- मदन रत्न मानन्धर
रिपोर्टर- सूर्य काजी शाक्य

यसदिन मदन रत्न मानन्धरज्यूले राग पेय्यासका ब्याख्या गर्नुहुँदै भन्नुभयो। "राग भनेको लोभ र यो १०८ प्रकारका छन् र रागको कारणले उत्पन्न हुने दुःख वाट मुक्त हुन चतुआर्य सत्यको ज्ञान हुनु आवश्यक छ।

सुत्त २३१ – यस सुत्रमा भगवान बुद्धले रागको यथार्थ स्वरूपको ज्ञान प्राप्त गर्नको लागि दुईवटा धर्म समथ र विपस्सना भावना गर्नु पर्ने बताउनु भएको छ। प्रति पक्ष धर्म (पञ्च निवरण) लाई शान्त गरी दिने भएकोले समथ भनिएको हो। कामच्छन्द, ब्यापाद, थिनमिद्ध, उद्धच्च कुकुच्च, विचिकिच्छा यी नै पञ्च निवरण हुन। समथ ४० प्रकारका छन् ति हुन् – कसिण १०, असुभ १०, अनुस्मृति १०, अप्रमाण ४, आहार प्रतिकुल १ धातु ववत्थान १।

विपस्सना – विषेश प्रकारले हेर्ने भएको ले विपस्सना भनिएको हो, यसमा कायानुपस्सना, वेदनानुपस्सना, चित्तानु पस्सना र धम्मानुपस्सना ध्यानको माध्यमले चित्त र शरीरको त्रिलक्षण स्वभाव जानेर मुक्तावस्था सम्म पुग्न मद्दत गर्दछ।

रागको परिज्ञान (राम्ररी थाहा पाउन, परिक्षय (पूर्णरूपमा हताउन) प्रहाण (हताउन) क्षय (नष्ट गर्न), ब्यय (समाप्त गर्न), वैराग्यको लागि, निरोध (निर्मूल गर्न), त्याग गर्न, प्रतिनिसर्ग (टाढा पार्न) को लागि पनि समय र विपस्सनाका भावना गर्नु पर्दछ।

सूत्र २३२–२४६ यी सुत्तहरूमा पनि दुईवटा धर्म समथ र विपस्सना भावना गर्नुपर्ने जसको कारणले यो दुःखसमय संसार चक्रबाट मुक्त भएर जान सकिन्छ त्यो कुरा भगवान् बुद्धले भिक्षुहरूलाई बताउनु भएको छ।

दोषको, मोहको, क्रोधको, इखको गुण छोप्ने (अरूका), निर्दयीको, ईर्ष्याको, कन्जुसिपना, छलकपट, नभएको गुण प्रकाश गर्ने (आफ्नो), थुस्केर वस्ने उत्तेजनाको ज्ञान, अभिमान, अतिमान, घमण्डको र प्रमाद (वेहोश) को यथार्थ ज्ञान प्राप्त गर्नको लागि, परिज्ञानको लागि, परिक्षयको लागि, प्रहाणका लागि, क्षयको लागि, ब्ययको लागि, वैराग्यको लागि, निरोधको लागि, त्यागको लागि र प्रतिनिसर्गको लागि समथ र विपस्सनाका भावना गर्नु पर्दछ।"

– ■ –

२०७५ असार १६ गते
कक्षा- १०६ औं

विषय : तिक निपात वाल वग्ग अंगुत्तर निकाय

प्रवचक - मदन रत्न मानन्धर
रिपोटर- सूर्य काजी शाक्य

यस दिन मदन रत्न माननधरज्यूले दोश्रो निपात समाप्त गरी तेश्रो निपात शुरू गर्नु भयो। तेश्रो निपातको मुख्य वर्गको भय सुत्र देखी ब्याख्या गर्नु भयो।

१. **भय सुत्र** – जति पनि भय, उपद्रव र खतरा छन् मुर्खको कारणले उत्पन्न हुन्छ। पण्डितको कारणले यी भय, उपद्र र खतरा उत्पन्न हुँदैन। त्यसैले भय, उपद्रव र खतरा जुन मुर्खको पहिचान हो त्यसलाई त्याग गरी पण्डितको स्वभावलाई आचरण गर्नु पर्ने भगवान् बुद्धले भिक्षुहरूलाई वताउनु भयो।

२. **लक्षण सुत्र** – शरिरले गर्ने दुश्चरित्र, वचनले गर्ने दुश्चरित्र र मनले गर्ने दुश्चरित्र यी तिनवटा मुर्खको लक्षण हुन। शरीरले गर्ने सुचरित्र वचनले गनें सुचरित्र र मनले गर्ने सुचरित्र यो पण्डितको लक्षण हुन्। त्यसैले मुर्ख हुने लक्षण त्यागी पण्डित हुने लक्षणलाई राम्रो सित आचरण गर्नुपर्ने भगवान बुद्धले भन्नु भयो।

३. **चिन्तन सुत्त** – मुर्खको लक्षण, चरित्र वा निमित्त भनेको नराम्रो विचार गर्ने, नराम्रो वचन बोल्ने र दुष्कर्म गर्ने हुन् यसबाट नै मूर्ख मानिस चिनिन्छ। पण्डितको लक्षण, चरित्र वा निमित्त भनेको सुविचार, राम्रो वचन बोल्ने र सुकर्म हुन्, यसबाट नै पण्डित चिनिन्छ यसरी भगवान्ले भन्नु भयो।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

४. **अच्चय (अपराध वा दोष) सुत्र** – यस सुत्रमा भगवानले तिनवटा स्वभाव भएको ब्यक्तिलाई मुर्ख वताउनु भयो ति हुन्– आफ्नो अपराधलाई अपराध भनेर थाहा नहुनु, अपराधलाई अपराध भनेर थाहा पाएर पनि अपराध स्विकार नगर्नु, कसैले आफ्नो अपराध स्विकारेर क्षमा मागेमा माफि नदिने ।

५. **अनुचित सुत्र** – यस सुत्रमा भगवान्ले तिन किसिमको कार्य गर्नेलाई मुर्ख भन्नु भएको छ ति हुन् – अनुचित ढंगले प्रश्न सोध्ने, अनुचित ढंगको प्रश्नका उत्तर दिने, अरूको उचित यथार्थ उत्तरको शिष्टता पूर्वक अनुमोदन नगर्ने । यसको ठीक विपरित उचित प्रश्न सोध्ने, उचित प्रश्नका जवाफ दिने, अरूको उचित र यथार्थ उत्तरको शिष्टता पूर्वक अनुमोदन गर्ने यी पण्डितको लक्षण हुन् ।

६. **अकुशल सुत्र** – कायिक अकुसल कर्म, वची अकुशल कर्म र मनो अकुशल कर्म भएको ब्यक्ति मुर्ख हो र कुशल कायिक कर्म, कुशल वचि कर्म र कुशल मनो कर्म भएको ब्यक्ति पण्डित हो ।

७. **सवज्ज (दोष सहितको) सुत्र** – दोष सहितको शारीरिक कार्य, दोष सहितको वची कर्म र दोष सहितको मनो कर्म भएको ब्यक्ति मुर्ख हुन् । निर्दोष शारीरिक कार्य, निर्दोष वची कर्म र निर्दोष मनो कर्म भएको ब्यक्ति पण्डित हुन् ।

८. **सब्यावज्झ (दूषित) सुत्र** – यस सुत्रमा भगवान्ले भिक्षुहरूलाई भन्नु भयो कि तिनवटा धर्मले सम्पन्न भएको ब्यक्ति जस्तो दूषित शारीरिक कर्म दूषित वची कर्म र दूषित मनो कर्म, ति ब्यक्ति मुर्ख भनेर जानिन्छ । त्यस्तै अदूषित शारीरिक कर्म, अदूषित वची कर्म । अदूषित मनो कर्म भएको ब्यक्ति पण्डित हुन्छ । त्यसैले मूर्खहुने तिन धर्म त्याग गरी पण्डित हुने तीन धर्मको आचरण गर्न भिक्षुहरूलाई भन्नु भयो ।

९. **खत (हानी) सुत्र** – शारीरिक दुश्चरित्र, वची दुश्चरित्र र मनो दुश्चरित्र यी तीन धर्मले युक्त भएका मूर्ख ब्यक्तिले आफैलाई हानी गर्दछ दोषी हुन्छ साथै विज्ञ पुरुषहरूले निन्दा गर्ने हुन्छ र ती ब्यक्तिले धेरै अपुण्य कमाउँछ । तर पण्डितहरू तीनवटा दुश्चरित्रबाट बचेर शारीरिक सुचरित्र वचनले सुचरित्र र मनो सुचरित्रले युक्त भई वस्छ आफूलाई हानी गर्दैन, निर्दोष भएर वस्छ र विज्ञ पुरूषहरूबाट प्रशंसित भई धेरै पुण्य कमाउँछ ।

१०. **मल (त्याग्न योग्य)सुत्र** – मल समान त्याग्न योग्य, संग्रह गर्न अयोग्य भएका तीन धर्मले युक्त भएका ब्यक्ति मूर्ख हुने र नरक– गामी हुन्छ ति हुन्, दुश्शील भएर, दुश्शील मल हटेको हुँदैन, इर्ष्यालु भएर इर्ष्या मल हटेको हुँदैन, कन्जुसी भएर कन्जुसी मल हटेको हुँदैन । तर पण्डितको यी त्याग्नु पर्ने (मल) हटेको हुन्छ र स्वर्ग गामी हुन्छ भनी भगवान बुद्धले भिक्षुहरूलाई वताउनु भयो ति हुन् –

शीलवान भएर दुश्शील मल त्यागेको हुन्छ ।
इर्ष्या रहित भएर इर्ष्या मल त्यागेको हुन्छ ।
कन्जुसी नभएको हुन्छ । कन्जुशी मल त्यागेको हुन्छ ।

– ■ –

२०७५ आषाढ २३ गते, शनिवार

धम्मपदको पुप्फवगो

प्रवचिका- श्रद्धेय इन्दावती गुरूमां

प्रस्तुत - राजभाइ तुलाधर

यस दिन गुरूमांले पुप्फवग्गो (फूल वर्ग) को पाँचवटा गाथाहरूको व्याख्या गर्नु भयो ।

को इमं पठविं विजेस्सति, यमलोकञ्च इमं सदेवकं ।
को धम्मपदं सुदेसितं, कुसलो पुप्फमिव पचेस्सति ॥१॥

यमलोक र देवलोक सहितको यो पृथ्वीलाई कसले विजय प्राप्त गर्न सक्ला ? कुसल मालीले सुगन्धयुक्त राम्रो फूल छाने झैं राम्ररी देशना गरिएको धर्मपदलाई कसले राम्ररी बुझ्न सक्ला ?

सेखो पठविं विजेस्सति,
यमलोकञ्च इमं सदेवकं ।
सेखो धम्मपदं सुदेसितं,
कुसलो पुप्फमिव पचेस्सति ॥२॥

आर्य अष्टाङ्गिक मार्गमा अगाडि बढेर धर्मको अभ्यास गरिरहेका शैक्षले यमलोक र देवलोक सहितको यो पृथ्वीलाई विजय प्राप्त गर्न सक्ला । त्यहि शैक्षले कुसल मालीले राम्रो फूल छाने जस्तै राम्ररी देशना गरिएको धर्मपदलाई बुझ्न सक्ला ।

फेणूपमं कायमिमं विदित्वा,
मरीचिधम्मं अभिसम्बुधानो ।
छेत्वान मारस्स पपुप्फकानि,
अदस्सनं मच्चुराजस्स गच्छे ॥३॥

Downloaded from http://www.dhamma.digital

आफ्नो कायलाई पानीको फोका जस्तो अनित्य ठानेर, यो जीवनलाई मृगतृष्णा झैं सम्झेर पण्डितहरूले मारको फूलहरूलाई काट्छन् र उनीहरू मृत्युराजले नदेख्ने ठाउँमा पुग्छन् अर्थात निर्वाण प्राप्त गर्छन् ।

पुप्फानि हेव पचिनन्तं,
ब्यासत्तमनसं नरं ।
सुत्तं गामं महोघोव,
मच्चु आदाय गच्छति ॥४॥

पंचकामसुख रूपी फूललाई टिप्नमा मात्रै आशक्त भइरहने व्यक्तिलाई ठूलो बाढीले सुतीरहेका गाउँलेहरूलाई बगाएर लगे झैं मृत्युराजले टिपेर लैजान्छ

पुप्फानि हेव पचिनन्तं, ब्यासत्तमनसं नरं ।
अतित्तं येव कामेसु,
अन्तको कुरूते वसं ॥५॥

पंचकामसुख रूपी फूललाई टिप्नमा मात्रै आशक्त भइरहने व्यक्तिलाई उसको काम सुखप्रतिको तृष्णा पूरा नहुँदै मृत्युराजले उसलाई वशमा लिन्छ ।

– ■ –

२०७५ जेठ २६ गते
प्रवचक- पदन रत्न मानन्धर

विषय : अंगुत्तर निकाय् (दुक निपात)

प्रस्तुति- उर्मिला तुलाधर

१०५ औं कक्षामा मदन रत्न मानन्धरज्यूले सुत्र नं २३१ को व्याख्या गर्दै भन्नुभयो । भगवान बुद्धले भन्ने गर्नु भाको छ । दुःखको कारण राग, द्वेष, मोह हो भनेर राग पय्याल – त्यही कुरा उस्तै उस्तै दोहरिने भगवान बुद्धले धर्मदेशना गर्ने क्रममा , भिक्षुहरू हो रागको यथार्थ स्वरूपको ज्ञान प्राप्त गर्नको लागि २ वटा धर्मको भावना गर्नुपर्छ ।

शमथ र विपस्सना –

(१) **शमथ** : पच्चनीक धम्मे समेती "ति समथो"
प्रतिपक्ष धर्म "पञ्चनीवरण लाई शान्त गरी दिन सक्ने भएकोले शमथ भनिएको हो ।

प्रतिपक्ष ५ प्रकारका छन् –

क) काम छन्द – काम गुण प्रति इच्छा
ख) ब्यापाद – द्वेष
ग) थिन मिद्ध – अल्सीपना
घ) उद्धच्च, कुकुच्च – चंचलपना, आकुल ब्याकुल
ङ) विचि किच्छा – शंका, उपशंका

५ प्रकारको प्रतिपक्ष धर्मलाई शान्त पारी दिनेलाई शमथ भनिन्छ ।

शमथ ४० प्रकारका छन् –

कसिण	– १० वटा	अशुभ	– १० वटा
अनुस्मृति	– १० वटा	अप्रमाण्य	– ४ वटा
आहार	– १	धातु	– १
अरूप	– ४		

बुद्धले भन्नु भएको छ ४० वटा ध्यानमा १ वटा मात्र अनुशरण गर्न सकियो भने पञ्चनीवरण हटाउन सकिन्छ ।

(२) **विपश्यना** –

"विसेसेन प्रकारेन पस्सती "ति विपस्सना"

विशेष प्रकारले आफुले आफैलाई हेर्ने ध्यानलाई विपश्यना भनिन्छ । यो चार प्रकारका छन् –

(१) कायानु पस्सना – शरीरमा शरीर लाई हेर्ने
(२) बेदनानु पस्सना – बेदनामा बेदनालाई हेर्ने
(३) चित्तानु पस्सना – चित्तमा चित्तलाई हेर्ने
(४) धम्मानु पस्सना – धर्ममा धर्मलाई हेर्ने

यस्मा पनि विभाजन गरिएको छ –

१) कायानु पस्सनालाई १४ प्रकार
२) बेदनानु पस्सनालाई १ प्रकार
३. चित्तानु पस्सनालाई १ प्रकार
४. धम्मानु पस्सनलाई ५ प्रकार

२१ प्रकारले विपश्यना ध्यान गर्न सकिन्छ –

१) कायानु पस्सना – शरीरको हरेक कृया कलाप, गतिविधिलाई स्मृति राख्ने
२) वेदनानु पस्सना – सुखद वेदना , दुःखद वेदना, उपेक्षा वेदना त्यस्लाई अभ्यास गर्ने
३) चित्तनु पस्सना – चित्तमा आउने, राम्रो बिचार नराम्रो बिचार, चित्तको गत्तिबिधीलाई होश पुऱ्याउने ।

धम्मानु पस्सना – मनमा आउने भावनालाई चिन्ने ।

धर्म भनेको मानिसको स्वभाव हो । यो स्वभावलाई हामीले बदल्न, चिन्न सक्यो भने राग उत्पन्न हुनबाट रोक्न सकीन्छ । अकुशल कर्मबाट जोगीन सक्छौ ।"

Downloaded from http://www.dhamma.digital

धर्म प्रचार — समाचार

नमूना बुद्ध विहारया भिंउलेज्या

बुद्ध प्रतिमा उले ज्या यानाबिज्यासे भिक्षु बोधिसेन महास्थविर

वि.सं. २०६१ सालं 'चिबाहाः बौद्ध समाज, चिबाहाः ख्यल' नीस्वनाः स्थानीय १९ वडा न्यंकया जनता दथुइ तथागत बुद्धया ज्ञानया धर्मप्रचार लिसें इलय् ब्यलय् बौद्ध विद्वानपिन्त ब्वना बौद्ध धार्मिक प्रवचन स्वास्थ्यसेवा आदि ज्याभ्वःत यायां २०६५ साल असार १४ गते श्रद्धेय त्रिपिटकाचार्य उपसंघनायक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरया ल्हातं जग नीस्वना बिज्याःगु "नमूना बुद्ध विहार" भवन पूवंक दयेके क्वचाःगुया भिंउले ज्या क्वचाःगु बुखं प्राप्त जूगु दु । बुखँ अनुसार श्रद्धेय महासधम्मजो तकधज भिक्षु बोधिसेन महास्थविरजुं विहारया मूध्वाखा न्ह्यःने प्यनाताःगु रीवन चानाः विहारदुने पलिस्था यानाताःगु शाक्यमुनि बुद्धया प्रतिमाया नं धकिंया चिखि सालाः उले ज्या नं याना बिज्याःगु जुल । थुबलय् भन्तेपाखें बः चाहाकलं 'ववाद' बिया बिज्यासे विहारया नांयात सार्थक यायेकथं उपासक उपासिकापिं सं ज्या यायेमाःगु खँ धया बिज्यात ।

ज्याभ्वः न्ह्यवः बोधिमत च्याका बिज्यासे स्थानीय नायः बाजं नापं मूज्याभ्वः थासं ५० मिटर क्वय् च्वंगु विहार भवन तक पदयात्रा याना बिज्याःगु उगु ज्याभ्वलय् शील प्रार्थना, बुद्धपूजा जूगु खः । ज्याभ्वःसं स्येहालामि लय्चिनामि भाजु अनिल तुलाधर जुं लसकुसम्ये न्ह्यब्वया दीगु खः ।

समाजया नायः भाजु भानुभक्त शाहीया नायः सुइ जूगु न्हिनय्या ज्याभ्वलय् यँमनपाया मेयर भाजु विद्यासुन्धर शाक्य, उपमेयर हरिप्रभा खड्गी श्रेष्ठ, १९ वडाध्यक्ष भाजु शशीलाल श्रेष्ठजु पिनिगु गरिमामय उपस्थितिइ विहार भवन दयेकेत ग्वाहालि यानादीपिं ५०००/– तका व वयां च्वयेयापिं १२० म्ह दाता ग्वाहालि मिपिन्त श्रद्धेय मूपाहाँ भिक्षु बोधिसेन महास्थविरिजु पाखें सुभाय् पौ देछाना बिज्याःगु जुल ।

मेयर भाजु उपमेयर मय्जु व १९ वडाध्यक्षपिसं थःगु नुगः खँ तयादीगु उगु समापन ज्याभ्वलय् लसकुस न्वचु समाजया नायः भानुभक्त शाही व ल्युनाय, पूर्णप्रसाद शाहीं ल्याःचाः न्ह्यब्वया दीगु ज्याभ्वः रामकृष्ण खड्गी व डा. सुधा शाहीपिसं न्ह्याका दिलसा सल्लाहकार भाजु शान्तरत्न शाक्यजुपाखें सुभाय् देछाःगु खः ।

स्वसःत्या सिबे उप्वः सहभागिपिन्त जलपान व क्षीर भोजनया ब्यवस्था समाजया पाखें याःगु जुल । ज्याभ्वः अन्तय् दानप्रदान नं जूगु जुल ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

संघनायक पूज्य अश्वघोष भन्तेका ९२ औं जन्मोत्सव र धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीको प्रव्रज्या दिवस

२०७५ असार ९ गते, शनिवार
स्थान- ध्यानकुटी विहार, बनेपा

यसदिन धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका सदस्यहरूको तर्फबाट भिक्षु अश्वघोषको ९२ औं जन्मोत्सव मनाइएको थियो ।

भिक्षु बोधिसेनको सभापतित्वमा उर्मीला ताम्राकारले सञ्चालन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा गोष्ठीका सचिव लोचनतारा तुलाधरले स्वागत मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै भन्नुभयो–

वि.सं. २०२८ सालमा स्थापित धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीलाई पूज्य अश्वघोष भन्तेले माया, दया र करूणा राखी हुर्काउनु भएको छ । त्यसैले हामी सबै उहाँप्रति कृतज्ञ छौं ।

पूज्य भिक्षु अश्वघोषबाट पञ्चशील प्रार्थना गराउनु भएको उक्त कार्यक्रममा अल्पकालिन श्रामणेर तथा ऋषिणी प्रव्रजित भइसकेका बालबालिकाहरूबाट आ-आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएका थिए । यही सिलसिलमा निहोना प्रधानले Buddhist For Youth कार्यक्रममा धम्मवती गुरुमांले दिनुभएको उपदेशबाट सुत्तमय, चिन्तनमय र भावनामय ज्ञान सिक्ने मौका पाएको विषयमा मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो । यसरी नै अभिषेक वज्राचार्यले बुद्ध शिक्षाको महत्वलाई बुझ्न पाएको कारणले आफ्ना साथीहरूलाई पनि यस शिक्षा सिकी भाग्यमानी बन्ने सल्लाह दिने मन्तव्य व्यक्त गर्नुभयो । उहाँले आफूले बनाएर ल्याएको पूज्य भन्तेको चित्र भन्तेलाई उपहार स्वरूप चढाउनु भयो ।

मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुँदै अन्य व्यक्तित्वहरू यसरी रहनुभएका थिए–

सिन्जी महर्जन, रोनिसा प्रजापति र भलसा तुलाधर। प्रव्रजित हुनु भएका व्यक्तित्वहरू मध्ये पुरानो सदस्य बरदेश मानन्धरले पनि उक्त कार्यक्रममा आफ्नो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

ध्यानकुटी विहारका आवासिय श्रद्धेय भिक्षु राहुलले प्रव्रज्या दिवसको महत्व विषयमा प्रकाश पार्नुहुँदै आफ्ना गुरु भिक्षु अश्वघोषको जन्मोत्सव ध्यानकुटी विहारमा मनाउन आउनु भएकोमा खुशी प्रकट गर्नुहुँदै वि.सं. २०३० सालमा निर्मित ध्यानकुटी विहार २०७२ सालको महाभूकम्पले क्षति हुन गएकोले यसलाई पुनःनिर्माण गर्न लागिएको विषयमा जानकारी दिनुभयो ।

धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठीका उपाध्यक्ष इन्दावती गुरुमांले गोष्ठीको तर्फबाट पूज्य गुरुवर भिक्षु अश्वघोषलाई उपहार चढाउनु भएपछि पूज्य भन्तेले मञ्चमा आई मन्तव्य व्यक्त गर्नुहुने बालबालिकाहरूलाई उपहार प्रदान गर्नुभएको थियो ।

कार्यक्रमका संयोजिका सुभद्रा स्थापितले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएपछि सभापतिको आशनबाट भिक्षु बोधिसेन महास्थविरले यस प्रकारको कार्यक्रमहरू बेला बखतमा सञ्चालन भइरहनु राम्रो भन्नु हुँदै सभा विसर्जन गर्नुभएको थियो । *प्रस्तुती- उर्मीला तुलाधर*

भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, ९२ औं जन्मोत्सव

२०७५ असार ९ गते, शनिवार

पूज्य भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको ९२ औं जन्मोत्सव भव्य रूपमा सम्पन्न भएको समाचार छ ।

२०७५ असार ९ गते, धर्मकीर्ति बौद्ध गोष्ठीको तर्फबाट, असार ११ गते संघाराम विहारबाट र असार १२ गते ध्यानकुटी विहार बनेपाको तर्फबाट भव्यरूपमा पूज्य भिक्षु अश्वघोषको ९२ औं जन्मोत्सव मनाइएको थियो । यसको संक्षिप्त स्वरुप यसरी रहेको छ–

- भिक्षु संघ प्रमुख उपस्थित सबैलाई भोजन दान ।
- पूज्य भिक्षु अश्वघोषको अनन्त गुणलाई स्मरण गर्दै उहाँका शिष्य शिष्या लगायत हितैषीहरूले उहाँको स्वास्थ्य लाभको कामना गरी चढाइएको मैत्रीरूपी उपहारहरूको फलस्वरूप उहाँको स्वास्थ्यलाभ भएको मन्तव्य व्यक्त भएको थियो । त्यसैले हामी सबैलाई हितैषीहरूको सत्संगत हुनु अत उपोयोगी भएको विषयमा चर्चा गरियो ।
- भिक्षु अश्वघोषको तर्फबाट रचित रचनात्मक उहाँको शिष्य भिक्षु कोण्ड्यद्वारा सम्पादन गरि बुद्ध विहार बाट प्रकाशित पुस्तक उपसंघनायकबाट लोकार्पण गरी सबैलाई वितरण गरिएको छ ।

Downloaded from http://www.dhamma.digital

बा.अ.का.द.नं. - ७०/०४०/४१ म.क्षे.हु.नि.द.नं. १७/०६५/०६६ (०७४/०७५)

हार्दिक शुभकामना !

"चिरं जीवतु धम्मवती अय्या, सुखितो निरुपद्दवो
खेमी अवेरी अभयो, निद्दुक्खो रोगमुत्तको ।"

भिक्षु सुमंगल महास्थविरद्वारा संस्थापित तथा बुद्धविहार भृकुटीमण्डप,
काठमाडौंबाट संरक्षित बौद्ध वृद्धाश्रम, बनेपाका संरक्षक तथा पूर्व अध्यक्ष,
नेपालको बुद्धशासनिक क्षेत्रमा समर्पित एक महत्वपूर्ण व्यक्तित्व
सासनधज धम्माचरिय, अग्गमहागन्थवाचक पण्डित
भिक्षुणी धम्मवती ८५ औं वर्षमा प्रवेश गर्नुभएको उपलक्ष्यमा
उहाँको सुखशान्ति, सुस्वास्थ्य, दीर्घायु
एवं बुद्धशासनिक क्षेत्रमा अझ बढी योगदान पुऱ्याउन
सकून् भनी मैत्रीपूर्ण शुभकामना ।

भिक्षु कोण्डन्य
अध्यक्ष, बौद्ध वृद्धाश्रम बनेपा
विहार प्रमुख, बुद्धविहार भृकुटीमण्डप

मुद्रक: न्यू नेपाल प्रेस १४२ मनकामना मार्ग, नागपोखरी, काठमाडौं | फोन: ४४३४८५०, ४४३४७५३ | email: newnepalpress011@gmail.com

Downloaded from http://www.dhamma.digital

THE DHARMAKIRTI

A BUDDHIST MONTHLY

सासनधज धम्माचरिय, अग्ग महागन्थवाचक पण्डित
भिक्षुणी धम्मवती ८५ औं वर्षमा प्रवेश गर्नुभएको उपलक्ष्यमा उहाँको आयु आरोग्य,
निरोगी एवं दीर्घायु सहितको हार्दिक शुभकामना ।

वर्ष–३६; अङ्क–४ बु.सं. २५६२, असार पुन्हि

Downloaded from http://www.dhamma.digital

शुभ-कामना !

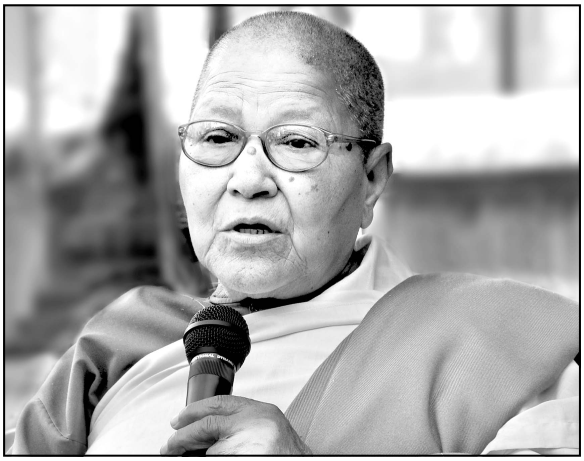

धन्य धन्य धम्मवती गुरूमां
दुःख भोग, रोगको वेदना पार गरेर
अर्को जन्म लिए स्वरूप आज
हाम्रो सामू विराजमान रहनु भयो

हाम्रो पुकार हाम्रो मैत्री प्रार्थना
औषधी र डाक्टरको उत्तम उपाय
ब्यक्ति व्यक्तिको लगनशीलताले
तपाइँ आज हामी माझ रहनु भयो

हामी हर्षित र भाग्यमानी छौं
तपाइँको नयाँ जीवन पाएर
भगवान बुद्धको सत्य धर्मको प्रभावले
तपाइँ आज हाम्रो सामु पायौं

भगवान बुद्धको मैत्री र करूणाको
प्रभावले नयाँ स्वरूप प्राप्त गर्नु भयो
देश विदेशको मैत्रीपूर्ण भावले पनि
आज गुरूमांको ८५ औं जन्मोत्सव मनाउन पायौं ।

सुस्वास्थ्य र दीर्घायु कामनाका साथ
तपाइँको जीवन फलोस् फुलोस्
तपाइँको मुखार विन्दबाट बुद्ध शिक्षा सुन्न पाइरहौं ।
कोटी कोटी वन्दना गर्दै शुभकामना टक्राउँछौं ।

✍ सुमेधावती गुरुमां

हार्दिक शुभकामना

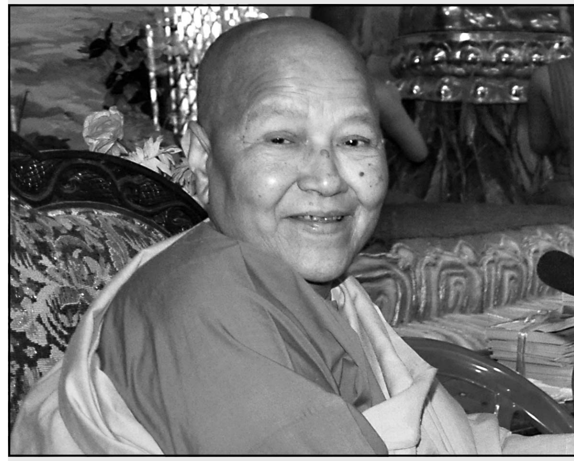

शुभकामना! शुभकामना!! शुभकामना!!!
धम्मवती गुरुमां हजुरको
पचासीऔं जन्म दिवसको उपलक्ष्यमा
मेरो हृदयदेखिको शुभकामना

हिजोको कलीलो र सानो गणेशकुमारी
आजको महान आदर्श धर्मगुरु
नेपालमा थेरवाद बुद्धशासन
चीरस्थाई हेतु कुशल धर्मप्रचारक

नेपालको संकुचित नारी समाजको
हजुर एक समाज सुधारक नेतृ
शिक्षा बिनाको अशिक्षित समाजमा
बुद्ध शिक्षाको जग बसाल्नुभयो

बाल्यावस्था देखि बृद्धावस्थासम्म
बुद्ध शासनको अंशियारी बन्नुभयो
करुणा रहित मानव हृदयहरुका
चम्किलो तारा बन्न सफल हुनुभयो

ढुंगा समानका कठोर हृदयीहरुलाई
नरम कोमल र करुणायुक्त बनाउनुभयो
जीवनमा आइपरेका तीता मीठा समस्यालाई
धैर्यपूर्वक डटेर सामना गर्नुभयो

प्रकृतिको त्रिलक्षण स्वभाव धर्म
(अनित्य, दुःख र अनात्म)
बुझ्न सक्षम तपाईं (भिक्षुणी धम्मवती)
तपाईंको लागि निर्दयी यमराज पनि
पछाडि हटी केही क्षण सुस्ताउनु पर्‍यो

धन्य धन्य तपाईं धम्मवती गुरुमां
तपाईंको दीर्घायु र सुस्वास्थ्य कामना
वर्षैपिच्छे यसरी नै गर्न पाइरहुँ
यही नै मेरो हार्दिक शुभकामना ।।

✍ लक्ष्मी हीरा तुलाधर

Downloaded from http://www.dhamma.digital